O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
Majburiy bepul nusxa

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ • Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • www.uzas.uz • 2010-yil, 24-dekabr • № 52 (4087)

ТАРЖИМА — ДЎСТЛИК ВА МАДАНИЯТ КЎПРИГИ

«Дўрмон» ижод уйида мамлакат ёш таржимонларининг биринчи семинар-кенгаши бўлиб ўтмоқда

Адабиётнинг бўй-басти, албатта, унинг боғида чинордай қад ростлаган дурдона асарлари билан белгиланади. Романлар, достонлар, қиссалар, шеърлар, ҳикоялар, саҳна асарлари бу чаманни безаб туради. Ҳақиқий адабиёт фақат шу билангина белгиланмайди. Балки унинг зиммасида бу асарларни жаҳоннинг бошқа тилларига таржима қилиб, дунёга чиқариб, миллатнинг шаънини оламга ёйиш вазифаси ҳам туради. Глобаллашув замонида бунинг аҳамияти янада ортиб бормоқда. Бу жуда ҳам муҳим ва қутлуғ вазифадир. Айни шу вазифа сўз санъатлари ичида ўзига хос ва бетакрор санъат бўлган таржимага юклатилади.

"Бугунги кунда халқаро ҳамжамият сафидан муносиб ва мустаҳкам ўрин эгаллаб бораётган Ўзбекистонимизга, унинг тарихан қисқа даврда қўлга киритган улкан марраларига, элюртимизнинг маънавий илдизлари, урф-одат ва анъаналарига, бир сўз билан айтганда, ўзбек характери, ўзбек табиатига бутун дунёда қизиқиш ва ҳурмат тобора ортиб бормоқда, — дейилади Юртбошимизнинг "Юксак маънавият – енгилмас куч" асарида. – Табиийки, узоқ-яқиндаги хорижий дўсту биродарларимиз, жаҳон жамоатчилиги энг аввало бизнинг замонавий адабиётимиз ва санъатимиз орқали ўзларини қизиқтирадиган ана шундай саволларга жавоб топишни истайди". Дарҳақиқат, Юртбошимиз бу ўринда биз ижодкорлар олдида қанчалар масъулиятли вазифа турганлигини яна бир карра таъкидлаш билан бирга, таржима ва адабиёт соҳасида халқаро алоқаларни кучайтиришга ҳам урғу бермоқда.

"Адабиётга эътибор — маънавиятга, келажакка эътибор" рисоласида алоҳида таъкидланганидек, шарқ мамлакатлари, жумладан, Япония, Хитой, Жанубий Корея билан, Миср, Бирлашган Араб Амирликлари, Қувайт каби араб давлатлари билан ҳам адабий алоқаларни янада кучайтиришимиз лозим. Алоқаларни йўлга қўйишда, албатта, ҳар бир мамлакат билан тузилган махсус ижодий-маданий дастур (антологиялар чиқариш, китоблар айирбошлаш, адабий учрашувлар ўтказиш, кейинроқ бориб адабиёт кунларини уюштириш) асосида иш олиб борилади.

Маълумки, таржима жараёни икки қанотга эга. Биринчиси, адабиётимизнинг нодир намуналарини ўзбек тилидан жаҳон тилларига, иккинчиси, жаҳон адабиёти асарларини ўзбек тилига таржималарини амалга оширишдир. Ҳар икки ҳолатда ҳам асарлар аслиятдан ўгирилиши лозим. Ёш таржимонларнинг "Дўрмон" ижод уйида куни кеча иш бошлаган I-Республика семинарида ҳам асосий эътибор аслиятдан таржима қилишга қаратилаётгани бежиз эмас.

Шуниси қувонарлики, мамлакатимизнинг жуда кўп олий ўқув юртларидан семинарда иштирок этиш таклифлари келиб тушди. Улар орасида Ўзбекистон Миллий университети, Тошкент давлат шарқшунослик институти, Жаҳон тиллари университети, Андижон давлат университети, Самарқанд давлат чет тиллар институти, Навоий давлат педагогика институти, шунингдек Бухоро, Фарғона, Қўқон шаҳарларидан келган иштирокчиларни таъкидлаб ўтишни истардик.

Иштирокчиларнинг бир қисми (ўн бир нафари) бевосита ўзбек тилидан хорижий тилларга, иккинчи қисми (ўн саккиз нафари) эса хорижий тиллардан ўзбек тилига бевосита таржима қилади.

Она тилимиздан хорижий тилларга таржима кишида катта қизиқиш уйғотади. Масалан, ЎзМУ магистранти Ҳафиза Алланазарова иккита ўзбек эртаклари китобини инглизчага ўгириб нашр эттирди, талаба Ҳуррият Душамова (ЎзМУ) Абдулла Қаҳҳорнинг "Анор", Саид Аҳмаднинг "Хазина" ҳикояларини инглиз тилига, Шаҳноза Тожиева (ЎзМУ) Абдулла Қаҳҳорнинг "Даҳшат", "Бемор", Абдулла Қодирийнинг "Жинлар базми" ҳикояларини инглиз тилига, Зебо Адашева (Шарқшунослик институти) Чўлпоннинг "Қор қўйнида лола" ҳикоясини турк тилига, Бегойим Холбекова (Андижон) Шуҳрат, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Эркин Самандаров, Мирпўлат Мирзо ва бошқа шоирларнинг шеърларини инглиз тилига, Темур Мирзаев Чўлпоннинг бир шеърини индонез тилига, Беҳзод Садриддинов (Бухоро) Ўлмас Умарбековнинг "Чарос" новелласини ҳамда Назар Эшонқулнинг "Маймун етаклаган одам" ҳикоясини араб тилига, Дилором Бегматова Ўткир Ҳошимовнинг "Соат" ҳикоясини инглизчага ўгирдилар. Булар қувонарли ҳодисалардир.

Давоми тўртинчи саҳифада.

ШУКРОНА ТУЙҒУЛАР

Шундай ақида бор: қўл кучи билан ишлайдиганларни ишчи, қўли ва ақлини ишга соладиганларни уста деб айтишади. Қўли, ақли ва туйғуларини сафарбар эта оладиганлар эса санъаткор деб аталади. Ўзбекистон давлат тарих музейида (бошқа музейларимизда ҳам) сақланаётган бобомерос осори-атиқаларни кузатар эканмиз, улар оддий буюм эмас, ҳақиқий санъат асари эканига, уларни оддий ҳунармандлар эмас, том маънодаги санъаткорлар дунёга келтирганига амин бўламиз. Масалан, бронзадан ясалган кўзгуча. Эътибор билан қарасангиз, унинг тутқичи сулув бир аёл шаклида ишланганини кўрасиз. Шунингдек, аёллар соч тўғноғичлари бош қисми жажжи тоғ эчкиси, эркаклар камари тўқаси эса "туркий раққоса" деб ном олган бронза ҳайкалча кўринишида ясалган. Рангли тошлардан зеб берилган икки бошли илон шаклидаги тоштуморни дунёнинг бошқа ҳеч ерида учратмайсиз. Турфа рангли нафис тақинчоқлар, узук, сирға, сурмадон, меҳнат ва ов қуроллари, жанг аслаҳалари, атлас, адрас, ипак матолар, сополдан, мисдан, бронзадан ясалган рўзғор буюмлари...Булар бари бундан икки-уч минг йил илгари яшаб ўтган юксак дидли, завқ-шавқли ҳунарманд боболаримиз томонидан яратилиб, бизга мерос бўлиб қолган.

* * *

Мақсуджон ота исмли темирчи уста билан анчадан буён танишман. У киши Тошкентнинг Шайхонтоҳур туманидаги "Илғор" маҳалласида яшайди. Бутун умри темирчи сандони атрофида ўтган отахоннинг суҳбатига тўймайсиз. Нақлу ривоят, латифа дейсизми, ҳаётий ҳангомаларми, спектакллардан (хусусан, "Алишер Навоий" спектаклидан) монологларми... Булар-ку, майли, математик формулаларни мактаб ўқувчисидек шариллатиб айтиб беришларини айтмайсизми!.. Ҳолбуки, бу завқи баланд отахоннинг ёши ҳозир етмиш саккизнинг устида.

Яқинда отахонимиз қўнғироқ қилиб, бир келсангиз, деб қолди. Шунақа одати бор: нимадандир қувонса, ҳаяжонга тушса дарров йўқлайди. Гурунглашиб хумордан чиқамиз.

Бу галги суҳбат янги йилимизнинг тадбиркорлар йили деб аталиши устида бориши аниқ эди, шундай бўлди ҳам.

— Жуда ҳам пухта ўйланган иш бўпти-да, иним, — деди отахон болаларча қувониб. — Э, ҳунармандни қадрлаш деб шуни айтади-да. Ўзи ўн беш, йигирма йилдан бери кўксимизга шамол тегиб, яйраб қолгандик. Энди бўлса, бутун бошли бир йил бизга бағишланибди...

Мақсуд ота нуроний чеҳрасига ярашган жилмайиш билан давом этди.

— Бу дегани ой чиқса ҳам, кун чиқса ҳам энди бизнинг бошимизга чиқади-да, а, шундайми, иним?..

— Шундай, шундай, — дедим отахоннинг ҳазилига ҳамоҳанг тарзда. — Вақтида сизга шогирд тушиб қўйсам бўлар экан.

— Ҳали ҳам кеч эмас, ўйлаб кўринг.

— Энди кеч, Ҳожи бобо. Қолаверса, ҳар ким ўз ишини қилгани маъқул. Ҳунармандлик, тадбиркорликка ҳам уқув керак. Биз бўлсак...

— Хато қиласиз, иним. Юртбошимиз нима деди, биз ҳунарманд халқмиз, бу суяк-суягимизга сингиб кетган демадими.

— Рост айтасиз, — дедим бирдан хотирамга келган ўйдан жонланиб. — Отам раҳматли биз асли дегрезлар авлодиданмиз. Қозон қуярдик, омочга тиш ясардик, дердилар.

— Ана айтмадимми!.. Ҳамкасб эканмиз-ку, сиз бўлсангиз...

— Лекин, мен ақлимни таниб отамни далада кўрганман. Ғўзага сув қўярдилар, сувчи эдилар.

— Ҳа, бу ёғи тушунарли, — деди кўпни кўрган қария ўйчан тортиб. — Шунақа замонлар ҳам ўтди бошимиздан. Мен ўзим гувоҳман: Тошкентда шундай пичоқчи усталар бўлардики, чустликлар уларнинг олдида ип ечолмасди. Замона зайли билан шаҳарда пичоқчилик барҳам топди. Э, қай бирини айтасиз...

— Ҳожи бобо, бунинг сабаби нима эди, — дедим сукутга берилган отахонни мавзуни давом эттиришга ундаб...

— Камбағални урма, сўкма, кўйлагини йирт, деган нақл бор. Улар шунақа йўл тутишди. Ҳунарманд дегани борки, уларга отнинг калласидай солиқ солиб силласини қуритишди. Бунга чидаган чидади, бели майишгани ота касбини ташлаб ҳукуматнинг заводига ишга уриб кетди. Нима қилсин, рўзғор боқиш керак, бола-чақа... Шундай қилиб, бутун бошли шаҳарда номигагина у ер, бу ерда устахона-дўкончалар сўппайиб қолди. Биласизми, йўқми, эски шаҳардаги қанчалаб кўчалар касб-ҳунар соҳиблари номи билан аталган. Пичоқчи, Кўнчи, Ўқчи, Эгарчи дегандай... Бутун бошли маҳаллалар ҳунармандлик билан машғул эди. Этикдўзлар маҳалласи, маҳсидўзлар маҳалласи дейишарди. Дўппи, чопон, гилам-шолча, бешикчилик, сандиқсозлик, телпакдўзлик... Уларни дабдурустдан эсломаяпман, хуллас, ҳаманинг бир ҳунари бор эди. Ёш болалар ақл тиши чиқар-чиқмас тайёр ҳунармандга айланиб улгурарди. Саёқ юриш, кўча санғиш, безорилик деган нарсалар ҳадеганда учрайвермасди...

Давоми иккинчи саҳифада.

2011 йил — Кичик бизнес ва тадбиркорлик йили

ХОТИРА КЕЧАСИ

Ўзбекистон давлат консерваториясининг катта залида ўзбек опера санъатининг таниқли намояндаларидан бири, Ўзбекистон халқ артисти Саодат Қобулова таваллудининг 85 йиллигига бағишланган хотира кечаси ўтказилди. Консерватория ректори Д.Муродова, профессор Р.Юнусов, санъатшунослик фанлари номзодлари Б.Матёқубов, С.Бегматов, "Санъат менинг қуёшимдир" китоби муаллифи Урфон Отажон бетакрор опера ижрочиси ва моҳир хонанда ҳақидаги хотиралари билан ўртоқлашдилар.

Фахриддин Содиқов номидаги созандалар ансамбли, Ўзбекистон халқ артисти Замира Суюнова, Ўзбекистон халқ ҳофизи Маҳмуджон Тожибоев, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Малика Зиёева, Комила Бўриева, Аҳмаджон Дадаев ва Машраб Эрматов ижросида Саодат Қобулова куйлаган мумтоз ашулалар янгради.

"Саодат опа авваломбор халқ қўшиқларидан "Чаман ичра"нинг, аёл хонандалар ичида Фарғона-Тошкент мумтоз туркумларидан "Баёт I-V"нинг (тўлалигича), "Дугоҳ"лар ва "Ушшоқ"ларнинг беназир талқинчиси бўлганлар, — дейди санъатшунослик фанлари доктори, профессор Т.Ғафурбеков. – Қатор бастакорларимиз айнан опа овозига мўлжаллаб дурдона асарлар яратишган. Шунингдек, композиторларимиздан Дони Зокиров, Мухтор Ашрафий, Сулаймон Юдаков ва айниқса Мутал Бурхонов Саодат Қобулова овозининг диапазони, тембр бойликларига асосланиб қатор вокал асарларини ижод қилишган".

Саодат Қобуловадек истеъдодли санъаткорлар хотираси асло,унутилмайди.

Ирода МИРТОЛИПОВА

КЎНГИЛ ОҲАНГЛАРИ

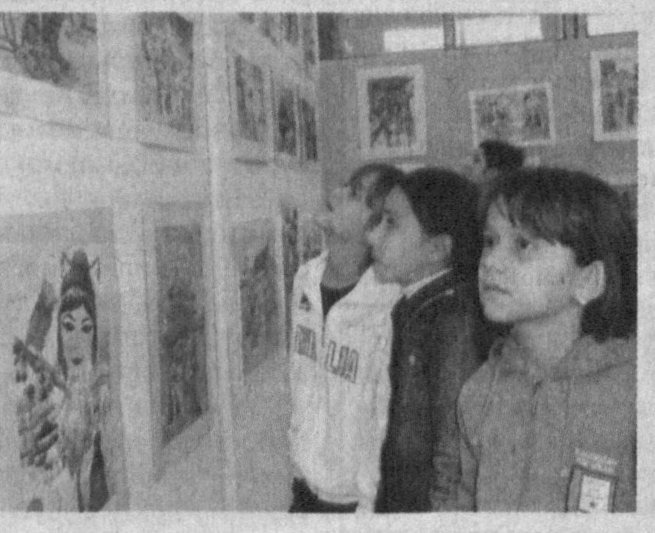

Жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факултети талабаси Назира Боймуродова изланувчан ёш ижодкорлардан. Жиззах вилоятида туғилиб ўсган Назира яхшигина шеърлар ва мақолалар ёзиш билан бирга, икки йилдан буён фото санъати билан ҳам шуғулланиб келади. Яқинда халқаро журналистика факултети биносида унинг илк кўнгил кечинмаларини ўзида акс эттирган "Баркамол авлод орзуси" шахсий фотокўргазмаси бўлиб ўтди.

Назиранинг "Болалик нигоҳи", "Бешик боласи", "Орзуга йўл", "Ҳаёт қувончлари" асарлари баркамол авлодимиз орзу-интилишлари, ижодкорнинг ҳаётга шоирона руҳдаги қарашлари ифодасидир.

Шунингдек, кўргазмадан муаллифнинг тарихий мавзудаги "Кўҳна ва навқирон Бухоро" туркум асарлари ҳам жой олган.

Султонбой ДЕҲҚОНОВ

ОПЕРА СЕҲРЛИ САНЪАТ

Навқирон авлод сўзи

Барно ИСМАТУЛЛАЕВА 1991 йили Андижон вилоятининг Марҳамат туманида туғилган. 2009 йили республика ёш ижрочилар кўрик-танлови ҳамда Назира Аҳмедова номидаги халқаро кўрик-танловда биринчи ўринни эгаллади. 2010 йил "Ниҳол" мукофотига сазовор бўлди.

→ 5

ЁШЛАР ВА ЭКОЛОГИЯ

"ЭКОСАН" жамоат фонди ва "Меҳрибонлик" ногиронлар жамияти Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси билан ҳамкорликда "Баркамол авлод йили" давлат дастури доирасида Тошкент шаҳридаги Завқий номли маданият уйида "Экология ва ёшлар" мавзусида учрашув ўтказди. Тадбирда Орол фожиасига бағишланган "Харитага номи кирмаган саҳро" ҳужжатли филми намойиш этилди. Ўттиз нафар ногирон ёшларга экологик адабиётлар, плакатлар ва "Экосан" белгиси туширилган спорт кийимлари топширилди. Маданият уйи директори Мирпўлат Толипов ва "Тараққиёт" маҳалласи фаоли, кўп йиллар пойтахтни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш соҳасида хизмат қилган Султонхўжа ота Хўжаев экологик муаммоларини ҳал этишда ёшларнинг ўрни, вазифаси ҳақида сўзлади.

7-синф ўқувчиси, янги ташкил этилган "Ёш экологлар гуруҳи" сардори Шавкат Раҳмонов шу куни маданият уйи ҳовлисида ўзлари эккан дарахтлар парваришини оталиққа олганини айтди. Унинг ташаббуси бошқа ёшлар томонидан ҳам қўллаб-қувватланди.

Миркарим МИРСОВУРОВ

«САИД АҲМАД САНЪАТИ»

«Саид Аҳмад санъати инсон характерига, унинг руҳият оламига чуқур кира боришдан, унинг миллий рангларини илғаб олишдан, уни эзгулик ва яхшилик, аҳиллик ва олижаноблик сари ундашдан, ҳажвиётни улуғлашдан таркиб топувчи санъатдир», деб ёзган эди атоқли адабиётшунос олим Озод Шарафиддинов «Саид Аҳмад санъати» мақоласида.

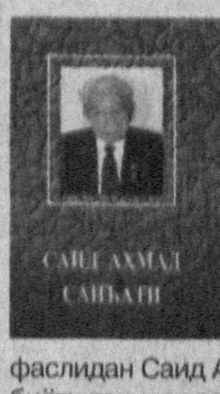

Доимий ҳамроҳ

Яқинда айни шу номда адиб ҳақида замондошларининг хотиралари, ижоди ва асарларига ёзилган таҳлилий мақолалар, кичик тадқиқотлар, у билан бўлган сермазмун суҳбатлар ва ижодкор тақдиридан ҳикоя қилувчи достон жамланган китоб нашрдан чиқди. «Ўзбекистон» нашриёт-матбаа ижодий уйида чоп этилган «Саид Аҳмад санъати» китобини ёзувчи Ашурали Жўраев тўплаб нашрга тайёрлаган.

Китобнинг «Ижод сирлари ва машаққатлари» фаслидан Саид Аҳмадга устоз, сафдош, шогирд бўлган ўзбек адабиёти таниқли вакилларининг ёзувчи ҳақидаги, унинг ижоди, ютуқлари ҳақидаги дил сўзлари ўрин олган. Кейинги «Бебаҳо хотиралар, ҳангомалар ва суҳбатлар» фаслидаги мақолаларда атоқли адиб сиймоси ёдга олинган, унинг ибратли фазилатлари, бадиий маҳорати сингари ҳам инсоний, ҳам ижодий сифатлари тавсифланган.

Ўзининг кўплаб ҳикоялари, қиссалари, романлари ва комедиялари билан адабиётимиз ривожига улкан ҳисса қўшган атоқли ёзувчи Саид Аҳмад ҳақида замондошларининг дил сўзлари, адиб ижодига доир мақолалар жамланган ушбу китоб адиб ижоди мухлислари учун муносиб туҳфа бўлган.

"ХОРИЖИЙ ДРАМАТУРГИЯ Асқад Мухтор таржимасида"

Атоқли адиб Асқад Мухтор ижодининг муҳим бир қиррасини акс эттирадиган жаҳон драматургиясидан қилган таржималари ўзбек маданиятини бойитишга қўшилган муносиб ҳиссадир.

Яқинда "San`at" журнали нашриётида чоп этилган "Хорижий драматургия Асқад Мухтор таржимасида" номли тўпламга устоз адиб таржимасидаги жаҳон драматургиясининг йирик намуналари: Софоклнинг "Шоҳ Эдип", "Антигона", Шекспирнинг "Ричард III", Шиллернинг "Қароқчилар", Пушкиннинг "Хасис рицар", Ю.О`Нилнинг "Қайрағоч соясида" драмалари киритилган.

Тўпламга таниқли ёзувчи Эркин Аъзам ёзган сўзбошида таъкидлаганидек, "Таваллудининг 90 йиллиги арафасида солиҳ фарзандларидан бири, зукко олим Элдор Мухторов адиб таржима асарларини нашрга тайёрлади. Бир чеккаси — фарзандлик бурчи, албатта. Аммо бунинг шоён савоб, қутлуғ ишлигини миннатдорлик ила таъкидламоқ биз, китобхонларнинг бурчимиз".

Тўпламни ЎзР ФА Санъатшунослик институти илмий кенгаши нашрга тавсия этган. Тузувчи ва масъул муҳаррир санъатшунослик фанлари доктори Э.Мухторов.

«Ўзбекистон почтаси» ОАЖ ГАЗЕТА, ЖУРНАЛ ВА КИТОБЛАРГА ОБУНА БЎЛИНГ. тел: 233-08-34 Сайт: www.pochta.uz ; e-mail: oao@post.uz

ШУКРОНА ТУЙҒУЛАР

Бошланиши биринчи саҳифада.

... — Баҳоуддин Нақшбанднинг олдиларига бир йигит илм истаб келибди, — деди Мақсуд ота қўлидаги пиёладан чой ҳўпларкан, — шунда Ҳазрат, бўтам қандай ҳунарингиз бор, деб сўрабди. Ҳунарим йўқ, мен илм олмоқчиман, дебди йигит. Шунақа денг, бўлмаса сизга шунча муҳлат, бирорта ҳунар ўрганиб келинг, дебди. Пирим, мен илмли бўлмоқчиман, ҳунарманд эмас, дебди ҳалиги ғўр йигитча. Ҳазрат кулимсирабди. Келгусида рўзғор тутиш, бола-чақа қилиш ниятингиз бордир-а, ҳа балли. Сиз ҳунар ўргансангиз, у бола-чақа ғизоси учун асқотади. Акс ҳолда олган илмингизни тирикчилик йўлида хор қиласиз, дебди. Яна айтишларича, Темур бобомизнинг давлати ҳунармандчилик орқасидан кучайган экан. Ўша даврларда бир ҳунармандга етти ҳунармандни тарбиялаб вояга етказиш топширилар экан. Кейин эса ҳалиги вояга етган етти ҳунармандннинг ҳар бирига ҳам еттитадан йигитни касб-корли қилиш вазифаси бериларкан. Шу тахлит бутун мамлакат ҳунармандлар юртига айланган ва бойиб кетган экан...

* * *

— Етти-саккиз ёшимдан отамнинг темирчилик дўконида айланишганман. Айтмоқчи, ёш болаларни оталари билан ишлатгани қўйишмасди. Ўшанда ҳукумат болаларга росаям раҳмдил экан-да, деб ўйлаганмиз. Аслида гап бошқа ёқда экан. Болалар ота касбини ўрганмасин, деб шунақа сиёсат юргизишган экан. Отамнинг устахонаси хилватроқ жойда бўлгани учунми, мен бемалол темирчилик касбини ўрганиб олганман. Ишқим тушгани шунчаликки, пединститутнинг физика-математика факултетига ўқишга кирган еримда, биринчи курсни охирлатмай дўконга қайтганман...

— Ҳа, албатта, баъзида афсусланиб қўяман, — деди у бермоқчи бўлган саволимни олдиндан фаҳмлагандай, — тўғри қилдимми, йўқми деб қўяман. Бироқ ота касбини тутиб ҳам кам бўлмадим. Хабарингиз бор, саккиз қиз, икки ўғилни ўқитдим, уйлаб-жойладим. Ўғилларим Алишер ҳам, Абдураҳмон ҳам олий маълумотли, ўрни келганда эса темирчиликни ҳам, иморат устачилигини ҳам қилиб кетишаверади. Қизларимнинг бири шифокор, бири муаллима, яна бошқа касбларда ишлашади. Бундан ташқари, омон бўлгурларнинг ҳаммасида битта-иккитадан ҳунар бор, чеварлик қилишади — кийим-кечак, дўппи, кашта тикишади. Турли пишириқлар, ҳолвалар пиширишади. Рўзғорлари бут, ўзлари хурсанд.

Э, хўп замонлар бўлди-да. Чорсудаги ҳунармандлар растасини қаранг: ранг-баранг бежирим бешиклар, уларнинг майда-чуйда анжомларию ёпинчиқлари терилиб турибди. Хонтахталару устал-устуллар, болалар каравотчалари... Бир тарафда сандиқсозлар, пичоқчилар, тунукасозлар... Хуллас, турли ҳунармандлар ўз молларини кўз-кўзлаб ўтиришади. Абулқосим мадрасасини-ку қўяверасиз. Қатор ҳужралар ёш-ёш йигитчалар ихтиёрида. Бири рассом, бири кандакор, бири ганчкор, бири ўймакор уста. Мис қумғону лаганлар, нақшли курсичалар, дутору танбуру чилдирмалар, қадимгилардан қолишмайдиган гулчин эшигу дарвозалар... Қай бирини айтай. Кўзингиз қувнайди... Илгари бунақа бемалолчилик қаёкда эди!..

Ўша замоннинг катталаридан бири, олтмишинчи йилларда эди чамамда, Масковда ўтириб: кетмон-петмонларни музейларга тиқинг, энди ҳамма ишни трактор бажаради, техника бажаради, деган экан. Бу гапни эшитиб отам раҳматли кулгандилар: Э, хом сут эмган банда, одамзот тирик экан кетмон ҳам, болта, теша, ўроқ ҳам керак бўлади. Ҳали у ҳовлиқма жиловга тушиб қолади, дегандилар.

Қаранг-да, Довуд алайҳиссалом ҳам пайғамбар, ҳам подшо бўлган. Лекин темирчилик билан ҳам шуғулланган. Темирчилик орқасидан тирикчилик ўтказган. Демак, ҳунармандннинг топгани она сутидек ҳалол ҳисобланган. Мударрислар ҳам, амалдору, сипоҳлар ҳам, шариату тариқат пешволари ҳам бариси илму амалидан ортиб бир касб-ҳунар билан шуғулланган... Бунинг ҳикмати катта-да, иним...

Мақсуд ота тин олди. Кейин жилмайди.

— Гап билан бўлиб таомни ҳам кутдириб қўйибмиз-ку! Қани олинг, барака топгур келинлар роса пазанда-да, қаранг, норининнинг хамирини соч толасидек қилиб юборишган. Ошпазлик ҳам ҳунар. Ҳунар бўлгандаям энг пешвоси. Нима дедингиз?.. Телевизорда кўриб ажабланиб ўтираман, қайси мурватини бураманг овқат тайёрлашни ўргатиб туришган бўлади. Э, барака топгурлар, кимга ўргатасиз овқат пиширишни, дегим келади. Кейин, ҳа майли, буям бир томоша-да, балки керакдир, деб қўяман.

Таомдан сўнг яна суҳбатимиз қўр олади.

— Шу десангиз, ғайрат бору, қувват йўқ-да, иним, — дейди ота жилмайиб. — Чорсудаги устахонамга бориб, шогирдларим ёнида коржома кийиб, бир-икки болға урган бўламан. Илгариги шаҳдим йўқ барибир. Кўнгил тушмагур бўлса кексаликни тан олгиси келмайди...

Мақсуджон отанинг армонини тушунаман. У бугунгидай эркинлик замонида ишлагиси, тер тўккиси келади. Эл-юрт эъзозида бўлган, ҳақ-ҳуқуқлари давлат томонидан ҳимояланган, қатор имтиёзларга эга бўлган ҳунармандлар, тадбиркорлар сафида тургиси келади...

— Шундай қилиб, — Мақсуд ота бир дамлик сукутдан сўнг кулимсираб гап қотди, — дегрез ўғлиман денг. Битта қавмдан эканмиз-да.

— Ҳа, шунақа экан, — дедим мен ҳам ҳозиржавоблик билан. — Айтардим-ов, биз бежизга учрашмаганмиз, деб.

— Албатта-да. Ҳамма нарсада ҳикмат бор... Бундай ўйлаб қарасам, мана шу қўни-қўшниларимда ҳам ота-боболари ҳунарманд ўтмаган бирорта оила йўқ. Халқимизнинг қўли гул. Нонини, ризқу рўзини ҳамиша пешона тери, ҳалол меҳнати билан топиб келган. Фақат унга адлу инсоф кўрсатилса бас. Худога шукр, бизга шундай одил замонда яшаш насиб этди.

Мен сизга айтсам, ҳақиқий тадбиркор Юртбошимизнинг ўзлари экан. У кишининг аввал бошдан ақл билан, тадбир билан иш юритиб келаётганини кузатиб қойил қоламан. Деҳқонга ер берди, экин-тикин қил, деди. Боғбонга ер берди, дарахт экkин, боғ ярат, деди. Тижоратчига тижоратингни йўлга қўйгин, ҳунармандга ҳунарингни кўрсат, деди. Ҳалиги умуммулк, жамоавий меҳнат деган нарсалардан халос қилди. Ер, мулк хусусий бўлгач, одам боласи ҳаракатга тушар экан. Меники деганни меҳри бўлак бўларкан-да. Булардан ташқари, яна илмга кенг йўл очди. Ёшларни хорижга бориб ўқишигача шароит яратиб берди. Дунё кўрганни дунёси ҳам кенгаяди-да. Санъаткорми, спортчими... хуллас, ҳар кимга Худо берган иқтидору уқувини юзага чиқаришига шароит яратиб берилди... Энди натижани қаранг, ҳамма соҳада хайрли бир ўсиш. Кечагина бир йигитимиз ё қизимиз четга чиқиб ўз илми ҳунарини, ё куч-қувватини, ёки бўлмаса санъатини намойиш қила олармиди?! Йигирма йилда қад кўтарган иморатларни айтмайсизми, Ҳазрати Имом зиёратгоҳини кўринг! Қадимгилардан қолишмайди. Худога шукур, ҳали йўқолиб кетмаган экан. Қонимизда, суяк-суягимизда сақланиб келган экан ҳаммаси!..

Юртбошимиз икки гапнинг бирида "Биз ҳеч кимдан кам эмасмиз", дейди. Тунов кунги йиғинда тадбиркорлик маҳсулотларини дунё бозорига чиқариш кераклигини айтди. Четдаги кучли давлатларда ялпи маҳсулотнинг катта қисмини хусусий тадбиркорлар етказиб бераркан-да. Бизда ҳам энди шунга ҳаракат қилинади, Худо хоҳласа. Юртбошимиз айтган кредит бериш, ягона солиқ масалалари йўлга қўйилса, айрим маҳаллий корчалонларнинг ғирромликлари бартараф этилса ўша чет элликларга тенглашиб оламиз. Бунинг учун корхона эгаси ҳам, фермеру дўкондор ҳам илмга, янги техникага суяниши, ҳалиги нима дейди, замонавий технологияларни қўрқмасдан жорий этиши керак.

* * *

Мақсуджон ота Исломқулов ҳузуридан қайтар эканман, йўл-йўлакай унинг содда, самимий фикр-мулоҳазаларини ёдга оламан. Ва эътироф этаман: йўқ, бу биргина оддий темирчи устанинг сўзлари, кўнгил кечинмалари эмас. Кўпчиликнинг, аждодлари шонли тарих яратган, бутун дунёни ҳайратга солган ва бугунги кунда ҳам улуғ мақсадлар йўлида бел боғлаган халқимизнинг кўнглидан кечаётган шукрона қалб туғёнларидир...

Орзиқул ЭРГАШ

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ЁЗУВЧИСИ ПИРИМҚУЛ ҚОДИРОВ

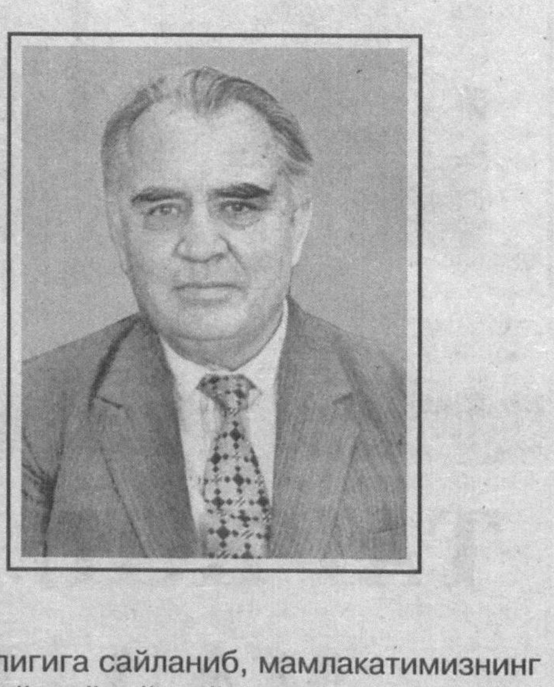

Ўзбек адабиёти оғир жудоликка учради. Ўзбекистон халқ ёзувчиси, атоқли адиб, таниқли жамоат арбоби Пиримқул Қодиров 82 ёшида вафот этди.

П. Қодиров 1928 йилнинг 26 октябрида туғилди. 1951 йили Тошкент давлат университети (ҳозирги Ўзбекистон Миллий университети)нинг шарқшунослик факултетини тамомлади.

Меҳнат фаолиятини 1954 йили Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида адабий маслаҳатчи сифатида бошлади. Кейинчалик кўп йиллар давомида Ўзбекистон Фанлар академияси Тил ва адабиёт институтининг катта илмий ходими лавозимида хизмат қилди. 1990 — 2000 йилларда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Фан ва маданият қўмитаси раисининг ўринбосари, қўмита раиси каби масъул вазифаларда ишлаб, юртимиз илм-фани, адабиёти ва маданияти ривожига салмоқли ҳисса қўшди.

Ёркин истеъдод эгаси бўлган П. Қодиров ўзининг қарийб олтмиш йиллик серқирра ижодий фаолияти давомида муҳим ахлоқий-маънавий мавзулардаги ўнлаб ҳикоя ва қиссалари, «Уч илдиз», «Қора кўзлар», «Юлдузли тунлар», «Авлодлар довони», «Олмос камар», «Она лочин видоси» каби романлари, «Тил ва эл», «Амир Темур сиймоси» сингари тарихий-маърифий китоблари билан адабиётимизда муносиб ва мустаҳкам ўрин эгаллади. Ёзувчининг асарлари асосида қатор видеофилм ва спектакллар саҳналаштирилди, унинг етук ижод намуналари кўплаб хорижий тилларга таржима қилинди.

П. Қодиров, айниқса, истиқлол йилларида фаол ижод қилди. Маҳоратли адибнинг халқимизнинг бой тарихи, буюк аждодларимизнинг ҳаёти ва фаолияти, бебаҳо меросининг моҳияти ва аҳамияти ҳақидаги ёркин асарлари, бунёдкор замондошларимизнинг фидокорона меҳнати, юртимиздаги туб янгиланиш ва ўзгаришлар жараёни ҳақидаги публицистик мақолалари кенг жамоатчиликнинг эътиборини қозонди.

П. Қодиров бир неча бор Олий Мажлис депутатлигига сайланиб, мамлакатимизнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида фаол иштирок этди, илм-фан ва маданият, миллий маънавиятимизни янада ривожлантириш борасида жонбозлик кўрсатди.

Тажрибали адиб, жонкуяр ташкилотчи сифатида халқимиз ўртасида миллий ғоямиз тамойилларини кенг тарғиб этиш, ёшларни она-юртга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялашда сидқидилдан меҳнат қилди. Кейинги йилларда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида проза кенгаши раиси сифатида фаолият юритди. У кўплаб ёш истеъдод эгаларининг талабчан ва меҳрибон устози эди.

Пиримқул Қодировнинг ўзбек адабиёти ва маданиятини ривожлантириш йўлидаги хизматлари давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган. У «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими» ва «Ўзбекистон халқ ёзувчиси» фахрий унвонлари, Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофоти, шунингдек, "Эл-юрт ҳурмати» ва «Буюк хизматлари учун» орденлари билан мукофотланган эди.

Атоқли адиб, меҳрибон устоз, камтарин ва самимий инсон Пиримқул Қодировнинг хотираси қалбларимизда ҳамиша сақланиб қолади.

И. КАРИМОВ, И. СОБИРОВ, Д. ТОШМУҲАМЕДОВА, Ш. МИРЗИЁЕВ, А. АРИПОВ, Х. СУЛТОНОВ, А. ОРИПОВ, Б. АЛИМОВ, А. РАСУЛОВ.

ҚОДИРИЙНИ ИЛҲОМЛАНТИРГАН АСАР

Тақриз

"Янги аср авлоди" нашриёти "Тарихий мерос" туркумида «Мунтахаб ат-таворих» (Тарихдан сайланма) номли асарни чоп этди. Асар таржимони, кириш ва изоҳлар муаллифи тарих фанлари доктори Шодмон Воҳидов.

«Мунтахаб ат-таворих» асарининг муаллифи Муҳаммадҳакимхон ибн Маъсумхон тўра Қўқон тарихнавислик мактабининг йирик намояндаси бўлган. У ҳақидаги маълумотлар, асосан, ушбу ёзма ёдгорликда ҳамда ундан кейин ёзилган Қўқон тарихчилари асарларида келтирилган. Шунингдек, мазкур тарихий манба ва унинг яратувчиси ҳақида А.Қодирий, А.А.Семенов, А.Қаюмов, А.Мухторов, Б.Аҳмедов, Э.Хуршут, Ш.Воҳидов каби адиб ва олимлар қимматли фикрлар билдиришган. Чунончи, академик Азиз Қаюмов Муҳаммадҳакимхон тўра қаламига мансуб "Мунтахаб ат-таворих" кўп жиҳатлари билан "Бобурнома"га ўхшашини айтган. Таниқли олима Музайяна Алавия ўз хотираларида машҳур адиб Абдулла Қодирийни эслаб, шундай ёзган: "1935 ёки 1936 йил эди. Бир куни Абдулла акани қизиқ бир ҳолатда кўрдим. Хонасида узоқ ўтириб, китоблар орасидан чиқиб келди. Кўзлари йиғлагансумон, аммо руҳи баланд эди. Ҳайрон бўлиб қолганимни сезиб: "Ўйлаб юрган романимни ёзиб битирсам, китоб бўлиб чиқса, қўрқаманки, "Ўткан кунлар", "Меҳробдан чаён"ни ҳеч ким ўқимай қўядими дейман", деди.

Адибнинг режасига кўра, бу романда Туркистон хонлари Амир Умархон, ўғли Муҳаммад Алихон ва амир Насруллоҳ ўрталарида бир гўзал канизак туфайли бўлиб ўтган фожиали тарих баён қилиниши лозим эди.

Адибнинг ўғли Ҳабибулла Қодирий ҳам "Отамдан хотира" китобида шундай ёзади: "Дадамнинг шундай деганлари ёдимда: "Романга керакли материаллар етарли бўлиб қолди. Энди Тошкент Шарқ кутубхонасида Умархоннинг жияни ёзган, ўша давр тарихига оид нодир бир қўлёзма бор экан, шу китобни ҳам ўтириб бир ўқиб чиқсам, бас. Уй-рўзғор ишларидан хотиржам бўлиб олиб, бир қиш ўтирсам, романни ёзиб битираман...".

Манбашунос олим Энвер Хуршут томонидан "Мунтахаб ат-таворих" асари махсус ўрганилган. У ўз тадқиқотларида асарнинг нусхалари, унинг манбалари, тарихий ва адабий манба сифатидаги аҳамияти, мемуар жанридаги нодир асар экани ва Ҳакимхоннинг саёҳатларини кенг таҳлил қилган.

«Мунтахаб ат-таворих» асарини Муҳаммадҳакимхон форс-тожик тилида Китоб ва Шаҳрисабз шаҳрида 1843 йилнинг ёзларида ёзиб тугатган. Унинг илова қисми эса 1844 йилнинг охири ёки 1845 йилда ёзилгани борасида ҳам ишонч билан фикр билдириш мумкин. Муаллиф нусхасидан 1843 йили ўнта нусха кўчирилгани ҳам маълум. Муҳаммадҳакимхон асари хонлик ҳудудларида кенг тарқалишидан манфаатдор бўлгани учун ундан нусхалар кўчиришга анча саъй-ҳаракат қилган. «Мунтахаб ат-таворих»нинг ўзбек тилидаги қисқартирилган таржимаси ҳам мавжуд. Изланишлар натижасида маълум бўлдики, ўзбек тилидаги ушбу нусха асл форс-тожик тилидаги матнидан анча йироқ, унда кўплаб хатолар, воқеа ва саналарнинг чалкашлиги, таржимон(лар) томонидан муаллиф услубини соддалаштириш ёки матнга ўзгартишлар киритиш ҳоллари ҳам кўзга ташланади.

Бугунги кунда «Мунтахаб ат-таворих»нинг Ўзбекистон, Тожикистон ва Россия қўлёзма хазиналарида 12 та нусхаси мавжуд. Улардан №С 470 (Россия), №63 (Тожикистон) ва №592 (Ўзбекистон) нусхалари матнларнинг тўлалиги ва яхши сақланганлиги билан ўз қимматига эга қўлёзмалар ҳисобланади.

Асарнинг Шаҳрисабзда Муҳаммадамин котиб томонидан кўчирилган бир нусхаси факсимилеси икки жилдда 1984 йили Душанбеда чоп этилди. 2006 йили Муҳаммадҳакимхон асарининг иккинчи жилди араб ёзувида Токиода ҳам нашр этилди. "Мунтахаб ат-таворих" нусхаларидан Санкт-Петербург нусхасида (С 470) илова ҳам бор. Бу илова ҳам Муҳаммадҳакимхон қаламига мансуб бўлиб, унда Шералихон даври (1842 — 1845) ҳамда Худоёрхоннинг тахтга чиқиши баён этилган.

«Мунтахаб ат-таворих»нинг манбалари жуда кўп бўлган. Қўқон тарихчиларининг асарлари форс-исломий тарихнавислиги асосида шаклланган бўлиб, уларда умумжаҳон ва локал (маҳаллий) тарихга бағишлаб ёзилган асарлар учрайди. «Мунтахаб ат-таворих»да муаллиф тарихни олам ва одам яратилишидан бошлаб, XIX асрнинг ўрталаригача баён қилган. Шу боис, тақдим этилаётган маълумотларнинг дастлабки қисми бошқа кўплаб тарихий ва адабий манбалар асосида битилганки, улар оригиналлик касб этмайди. Асарнинг қолган қисми учта мавзуга, яъни Бухоро манғитлари тарихи, Қўқонда ҳукм сурган минглар сулоласи ҳамда муаллифнинг чет элларга саёҳати баёни бўйича тақсимланган. Бу маълумотлар Муҳаммадҳакимхоннинг ўз қаламига мансуб қимматли манба ҳисобланади.

Тўғри, Муҳаммадҳакимхон ўз асарининг манғитлар қисмини ёзишда Муҳаммадвафо Карминагий ва Олимбек ибн Ниёзқулибек қаламларига мансуб «Туҳфат ал-хоний», Муҳаммад Шариф ибн Муҳаммад Нақийнинг «Тож ат-таворих» ва бошқа муаллифларнинг асарларидан фойдаланган. Бунга асарни тадқиқ қилган олим Э.Хуршут ўз вақтида аниқлик киритган эди. Шунингдек, Муҳаммадҳакимхон ўша давр воқеаларининг бевосита иштирокчиларидан ҳам талайгина маълумотларни қўлга киритган ва муаллиф бу фактни "Мунтахаб ат-таворих"да махсус қайд этиб ўтади.

Минглар ва манғитларнинг ҳукмронлиги тарихига оид маълумотлар ўта муҳим ва бирламчи манба сифатида биз учун қимматлидир. Шунинг учун ҳам мазкур манба Қўқон тарихнавислик мактабида (Бухоро тарихнавислигида ҳам) ўзининг оригиналлиги ва расмий тарихчи томонидан ёзилмагани билан фарқланиб туради.

Асар муаллифининг саёҳат ва эсдаликлари тафсилоти ҳам, шубҳасиз, қимматли манба бўлиши билан бирга, уларнинг адиб тилидан жонли ва таъсирчан услубда баён қилиниши асарга бадиийлик бағишлаган. Муаллиф қисмати маҳорат билан бадиий бўёқларда ифодаланган "Мунтахаб ат-таворих"ни ўзига хос саргузашт-роман, дейиш ҳам мумкин. Китобда муаллиф учун манба вазифасини бажарган нуфузли шахсларнинг мактублари ҳужжат сифатида ҳавола этилганки, бу асарнинг тарихий қимматини янада ошишига хизмат қилган.

Булардан ташқари, асарда муаллиф аллома ва адиблардан Ибн Сино, Фирдавсий, Умар Хайём, Саъдий, Паҳлавон Маҳмуд, Низомий, Алишер Навоий, Бедил, Хусрав Деҳлавий, Иноятуллоҳ Канбу, Аҳмад ибн Юсуф, қўқонлик шоирлар Фазлий, Акмал Шер Хўқандий, Нусрат, Беҳжат, Амирий шеърларидан намуналар келтиради. Асарнинг бадиий безаклари сифатида форс-тожик, ўзбек, араб халқларининг мақол ва масалларидан унумли фойдаланилган. Э.Хуршутнинг аниқлашича, муаллиф ҳатто битта хитой халқ мақолини ҳам келтирган.

"Мунтахаб ат-таворих"нинг тарихий манба сифатидаги аҳамиятига тўхталиб яна шуларни айтиш мумкинки, асл касби тарихчи бўлмаган, бироқ замонасининг маълумотли ва зукко, зиёли шахси бўлган Муҳаммадҳакимхон ўз асарида умумжаҳон тарихини энг қадим замондан ўзи яшаган давргача кенг ёритиб беришга ҳаракат қилган. Мазкур асарнинг аштархонийларгача бўлган даври муҳим тарихий манбалар асосида (компилятив тарзда) ёзилган. Бироқ асарнинг бу қисмларида ҳам муҳим маълумотлар мавжуд. Бу асар XVIII асрнинг иккинчи ярми XIX асрнинг 40-йилларигача Бухоро амирлиги (манғитлар даврига оид) ва Қўқон хонлиги тарихи (минг сулоласи даври)-ни ёритишда бирламчи ва муҳим манбадир. "Мунтахаб ат-таворих" тарихий-биографик ва мемуар асар сифатида ҳам Қўқон тарихнавислик мактаби ва адабий муҳитида алоҳида ўринга эгадир.

Абдулла Қодирийдек улуғ адибни ҳаяжонга солган, зиёлилар орасида овоза бўлиб келган ушбу машҳур тарихий асар нашр этилиб, китобхонларимизга тақдим қилингани қувонарли, албатта. Асарни таржима қилиб, унга кириш сўз ёзган, нашрни изоҳлар билан таъминлаган тарих фанлари доктори Шодмон Воҳидов меҳнати эътирофга лойиқ. Исмлар, жой номлари, унвон ва мансаблар ҳамда этник номларнинг кўрсаткичи берилгани ҳам нашрнинг қимматини оширган.

Ўктам СУЛТОНОВ,
Тўлқин ХУДОЙҚУЛОВ,
тарих фанлари номзоди

ИБРАТЛИ ҲАЁТ

Муҳтарам адибимиз Пиримқул Қодиров тобути қошида видолашув сўзини айтишга чоғланар эканман, беихтиёр устоз Абдулла Қаҳҳорнинг "Пиримқулнинг жуссаси кичик бўлса ҳам, унда филнинг куч-қуввати, бардоши бор" деган гаплари ёдимга тушди. Адибнинг ўзи эса "Истеъдод бу – кўпга кетадиган бардош" деган ҳикматни дуодай такрорлаб юрарди. Унинг саксон икки йиллик умри, олтмиш йиллик ижодий фаолияти айни шу ҳикмат асосида кечди. Эсини танигандан бошлаб қабоҳатга нафрат, эзгулик, ҳақиқат, адолат, эрк тантанаси ғами унга тинчлик бермасди, қўлига қалам олар экан, илк асарларидан бошлаб адолат жарчиси сифатида майдонга чиқди. Уни элга танитган романи "Уч илдиз" Қаҳҳор сўзлари билан айтганда, "ўзбек адабиётига момақалдироқдай гулдурос солиб, чақмоқдай ялтиллаб кириб келди". Ёзувчининг ўзи гувоҳ бўлган яқин ўтмишдаги тарихий жараёнларнинг қайноқ изидан бориб 1957 йили ёзилган бу роман миллий адабиётимизда, балки собиқ иттифоқ адабиётида мудҳиш қатағон оқибатларини биринчилардан бўлиб акс эттирган йирик асардир.

"Уч илдиз"нинг яна бир муҳим жиҳати, унда адиб ўтган аср 50-йиллар шароитида янги тарихий вазият таъсирида шакллана бошлаган соғлом кучлар, хусусан, ўзига тенгдош, замондош ёшларга, аниқроғи, мустабид тузум етиштирган демагог, шафқатсиз даҳшатли кучларга қарши тура оладиган, ижтимоий адолат, инсон қадри, эрки, шаъни учун дадил курашга отланган Маҳкам, Гавҳар сингари ёшларга хос хислатларни алоҳида самимият, меҳр-муҳаббат билан қаламга олади; чин маънавият инсоний камолотнинг бош омили – бақувват илдизлари эканига алоҳида урғу беради. Илк романида намоён бўлган бу хил тамойиллар адибнинг кейинги "Қора кўзлар", "Қадрим", "Эрк", "Олмос камар" каби замондошлари ҳаётидан олиб ёзган асарларида ўзгача кўринишда, янада юксакроқ бадиий ифодасини топди.

Замондошлари ҳақидаги роман, қиссалари адиб ижодининг бир қаноти бўлса, тарихий мавзудаги романлари иккинчи қанотини ташкил этади. Университетда Шарқ тарихи бўйича таълим олган, фан номзоди – адабиётшунос олим, бадиий тил тадқиқотчиси сифатида танилган ёзувчимиз фикр-хаёлини ҳамиша халқимизнинг шонли ўтмиши, жаҳонни лол қолдирган буюк сиймолари ҳаёти мафтун этиб келарди.

Ниҳоят, замонавий мавзудаги асарлари орқали каттагина адабий тажриба тўплаган адиб 60-йиллар охирига келиб зўр жасорат билан улкан ва қалтис бир мавзуга қўл урди: Темурбек наслининг шонли сиймоларидан Бобур ва унинг авлодлари ҳаёти, фаолияти тўғрисида ҳикоя қилувчи кенг кўламли эпик полотно устида иш бошлади. Илҳом тўла машаққатли ижодий меҳнат, шижоат самараси ўлароқ йигирма йил ичида "Юлдузли тунлар", "Авлодлар довони" майдонга келди. Очиғи, ўзбек адабиётида бу қадар кенг қамровли тарихий романлар яратилмаган эди. Юз йилдан ошиқроқ давр, даврнинг энг муҳим ҳодисалари, Турон, Афғонистон, Ҳиндистон тарихининг ғоят чигал драматик воқеалари, юзлаб тарихий шахслар, давлатлар, тождорлар, авлодлар алмашинуви, ўнлаб тарихий шахслар, ғалаба, инқирозлар, давр ғоялари, турли хил эътиқодлар, оддий меҳнат аҳлининг аҳвол-руҳияти, ҳар хил миллат удум-тамойиллари, ғоят катта ҳудуд иқлиму жуғрофияси – буларнинг барчасини бор ҳолича кўриб, юракдан ҳис қилиб аниқ тасвирлаш, жонли гавдалантириш осон иш эмас!

Энг муҳими, кенг эпик полотнонинг ўқ томирини Бобур – Ҳумоюн – Акбар, яъни бобо – ўғил – набира орасидаги ибратомуз муносабатлар ташкил этади. Атоқли француз тарихчиси Э. Ренан буюк Темурий тождорлар Бобур – Ҳумоюн – Акбар орасидаги оқилона ворислик жаҳон тарихида фақат бир мартагина содир бўлган нодир ҳодиса деб таърифлайди. Дарҳақиқат, Бобур ҳалокатга юз тутган Темур салтанатини янги асосда қайта тиклашга муяссар бўлди, бу билан бобокалони Темур руҳига мислсиз садоқатини намоён этди, унинг садоқатли, фидойи ўғли Ҳумоюн эса отаси асос солган салтанатни бало-қазолардан омон сақлаб қолди, ниҳоят, набираси Акбар бу салтанат довруғини жаҳонга ёйди. Муаллиф айни шу ибратомуз ҳодиса моҳиятини теран бадиий таҳлил этиб, улкан эпик полотнонинг пафоси даражасига кўтарди.

Қарангки, мана шу эзгу ижодий жасорат мустабид тузум таъқибу тазйиқлари шароитида, тарихий ўтмишимизни нуқулгина зулматдан иборат деб аташ урф тусини олган, ҳар куни "Ким эдик тарихда бизлар, номи қул, қашшоқ, гадо" деган бўҳтон, ҳақоратдан иборат қўшиқ сўзлари янграб турган кезлари амалга ошди.

Тарихимизнинг туб бурилиш палласи 1991 йил – миллий адабиётимиз учун буюк имтиҳон, сарҳисоб палласи бўлди. Шўро даврида битилган, даврнинг ўткинчи, алдамчи ғоялари билан булғанган сон-саноқсиз "асар"лар ортда қолиб кетди. Чин истеъдод, олижаноб ғоялар нури билан йўғрилган асл санъат намуналари қаторида Пиримқул Қодировнинг сара асарлари, жумладан, тарихий романлари ёруғ юз билан истиқлол айёмига кириб келди, улар қайта-қайта чоп этилиб бугунги куннинг улуғ ғояларига хизмат этмоқда.

Истиқлол йилларида адибимиз давлат ва жамоат арбоби сифатида ҳам танилди. Айни пайтда ижодий фаолиятини изчил давом эттирди. Мураккаб ўтиш даврида матбуотдаги чиқишлари, публицистик мақолалари орқали қатъий туриб истиқлол ғояларини ҳимоя қилди, топталган миллий-тарихий қадриятларимизни тиклаш борасида жонбозлик кўрсатди. Унинг тарихий ўтмишдан олиб ёзган "Она лочин видоси" романи, "Тил ва эл", "Амир Темур сиймоси" илмий бадиалари айни шу эзгу ғоялар руҳи билан йўғрилган.

Адиб умри сарҳисоби чоғи дадил айта оламизки, ҳақиқат, адолат, эзгуликка садоқат ва бу йўлдаги фидойилик, бардош адибнинг бутун ҳаёт йўлида ҳамиша маёқ бўлиб келди. Бу ноёб фазилат озод мамлакатнинг янги авлоди, истиқлол фарзандлари, хусусан, ёш ижодкорлар учун ибрат намунаси бўлиб қолажак.

Умарали НОРМАТОВ

МАДАНИЙ ҲАЁТ

Пойтахтимизнинг Миллий санъат марказида анъанавий "Йил аёли —2010" миллий танлови якунига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Рўзғор иши билан бирга фарзанд тарбиялаб, маърифий даражасини оширадиган, интеллектуал салоҳиятли аёлларни қўллаб-қувватлашга қаратилган мазкур танлов илк бор 2007 йили ўтказилган эди.

Бу йил танлов низомига "Оилавий қадриятлар посбони", "Мурувват элчиси", "Миллий анъаналар давомчиси" ҳамда "Йилнинг бизнес кашфиёти" каби йўналишлар киритилди. Ҳакамлар ҳайъати хулосасига кўра, Чирчиқ шаҳридаги болалар тиббиёти маркази бош шифокори Саида Мирзараҳимова бош совринни қўлга киритди ва "Матиз" автомашинаси билан тақдирланди.

* * *

Тошкент Фотосуратлар уйида Нодир Норматовнинг "Қишлоқ томон йўл" кўргазмаси очилди. Унда муаллифнинг олтмишга яқин бадиий фото ишлари томошабинлар эътиборига ҳавола этилди.

Мазкур кўргазма орқали унинг яна бир ижод қирраси намоён бўлди. Кўргазмадаги суратлар муаллифнинг Сурхондарёнинг олис қишлоқларию кенгликларига қилган саёҳатлари тўғрисида ҳикоя қилади. Сурхон воҳасининг содда, меҳнаткаш кишилари, дилкаш қариялар, шўх-шодон болалар гўзал фотолавҳаларга муҳрланган. Муаллиф оддий қишлоқ манзараларини муҳаббат билан тасвирга туширган.

Севара ПАЁЗОВА

«Ўзбекистон почтаси» ОАЖ Барча турдаги коммунал тўловларини қабул қилади Почта алоқаси хизматларидан фойдаланинг! тел: 233-57-47

БУЛБУЛ ТИЛСИМИ

Бугунги ўқувчи мулла Бозор охундни Бобораҳим Машрабнинг тариқатдаги биринчи устози деб билади. Лекин кўпчилик китобхонлар бу шахснинг таржимаи ҳолидан деярли хабардор бўлмаса керак. Илмий адабиётларга кўз югуртирилса, худди шогирди сингари унинг ҳаёти ҳам ўзаро мос тушмаган турли ахборотлар қоришиғидан иборат экани аён бўлади. Баъзи тадқиқотларда унга оид қисқача маълумотлар учрайди, айримларида эса номигина қайд этилади. Бозор охунд ким ва қачон яшаган? Қайси тариқат вакили? Бу саволлар ҳозиргача қарийб жавобсиздир. Тарихий манбаларда бу тўғрида қандай гап-сўзлар бор?

Тадқиқот, ахборот

Бозор охунд ҳақидаги илк илмий хабарлар Н.С. Ликошиннинг "Девонаи Машраб" таржимаси тадқиқот қисмида берилади. У Машрабга оид маълумот излаб, мурожаат қилгандан сўнг Чуст шаҳри қозиси домулла Масъуд махдум, қозикалон Муҳаммад Мурод ва шайх ул-ислом Нодим унга ахборот тўплаб беради. Улар орасида Бозор охунд шажараси ҳам бор эди. Шажарада Бозор охунд насаби имом Ҳанафия орқали ҳазрати Алига етиши таъкидланади. Бозор охунднинг отаси Султон Муҳаммадхон эди. У даставвал ҳазрати Султон Аҳмад Яссавий юртида яссавия тариқати вакилларидан таълим олади ва кейинчалик Кўқонга кўчиб келади. У ерда бир неча муддат яшаб, Наманганга ўтади ва ўша жойда муқим бўлиб қолади. Унинг Убайдуллоҳ хожа, Олим хожа исмли ўғиллари бор эди. Убайдуллоҳ хожа ўз даврида Подшо Бозор охунд номи билан шуҳрат қозонади. Унинг қол ва ҳол илмидаги биринчи устози, шубҳасиз, отаси эди. У яссавия тариқати мактабида сабоқ олиб вояга етади.

Абдурауф Фитрат "Машраб" мақоласида Бозор охундни: *"Бухороли Баҳодур эшоннинг муриди бўлған Охунд мулла Бозор наманганли бўлуб, Фарғонада машҳур ва маълум бир мулла бўлған, қабри бу кун Наманган шаҳридадир"*, деб қисқагина тавсифлаб ўтади. Кейинги тадқиқотчилар кўпроқ Н.С.Ликошин маълумотларидан фойдаландилар ва XX аср илмий адабиётида Бозор охунднинг вафоти, асосан, 1668 йил деб кўрсатилди.

Бу сана абжад ҳисоби билан *"Булбул бирафт аз боғи илм"* ("Булбул илм боғидан кетди") сатридан олинган. Н.С. Ликошин худди шу таърихга асосланган ва уни биринчи бўлиб жамоатчилик эътиборига ҳавола қилганди. ***Тадқиқотимиз мазмунини мана шу бир неча сўздан иборат бир сатргина матн ҳақидаги мулоҳазалар ташкил этади.*** Ундаги *"аз боғи илм"* жумласидан ҳ. 1143 йил(1730-1731) ҳосил бўлади. Н.С. Ликошин абжад ҳисобини аниқлаш учун *"булбул"* сўзида жамланган 64 рақамини 1143 сонидан олиб ташлайди. У мисрани рақамлар билан *"64 кетди 1143дан"*, деб ўқийди. Оқибатда ундан ҳ. 1079 йил(1668 июн — 1669 июн) пайдо бўлади. Тадқиқотчилар рақамлар бекитилган бу сатрни Машрабга тегишли, деб ҳисобладилар. А. Абдуғафуров бир ишида: *"Чунки Машраб З. Ризаев даъво этаётган санадан 4 йил кейин — 1668(ҳижрий 1079) йилда вафот этган Бозор охундга "Булбул бирафт аз боғи илм" мисраси билан таърих ёзган"*, деб "далил" келтиради("Эрк ва эзгулик куйчилари", 116-бет).

Исматулла Абдуллаев, Шорасул Зуннунов, Ҳамидулла Болтабоев ва бошқа олимлар ишларида ҳам худди шу сана келтирилади. Муҳсин Зокиров "Эрк ва маърифат куйчилари" китобида (1984) (20 — 21-бетлар) Бозор охундни 1678 йили вафот этган, деб ёзади. Бироқ бу маълумотни қаердан олганини айтмайди. (Балки босмада 1668 сони 1678 деб хато терилган бўлиши ҳам мумкиндир, биз буни билмаймиз.) Нима бўлганда ҳам, Бозор охунд вафоти тарихга шу зайлда шубҳали саналар билан кириб қолади.

Аниқлик излаб қилинган уриниш зое кетмади. Жаноб Н.С. Ликошин "булбул"ни тушунмаган ва уни нотўғри шарҳлаган экан. Илк текширувдаёқ кутилмаган натижага дуч келдик. Абдулазиз Наманганийнинг(Мажзуб) "Тазкират улавлиё" асаридан Бозор охундга тааллуқли қуйидаги қизиқ ахборот чиқди: *"Мулла Бозор Наманганий одатда туннинг аввалида ухларди. Уйқудан туриб, таҳажжуд намозини адо этарди-да, бир соат "Ҳидойайи шариф"ни ўқир ва кейин "Каломи шариф"ни тиловат қиларди. Бир кеча тиловат пайтида ғайбдан "Қуръонхонлигингдан безор бўлдим", деган овоз эшитди. Уч кунгача шундай овоз келиб, у ақл-ҳушини йўқотди ва Бухоро тарафга равона бўлди. Бухорода ошпазга шогирд тушди.*

Мирзо Баҳодур бир куни Регистонга келиб айланди ва ошпазнинг уйига кирди. Ошпаз лалида(лаганда) ош келтирди. У ошдан бир сиқим еди ва қолганини ошпазга қайтариб берди. "Буни ол, ошингни нима қиламан? Сенинг бир шогирдинг учун келдим. У шогирдинг бўладиган йигит", деди. Ошпаз шогирдини ҳазратнинг ҳузурига келтирди. Охунд мулла Бозорни синаб кўриб, ўзи билан олиб кетди. Манзилга етгач, домулла Бозор ичкарига кирди. Икки-уч ой пир хизматида бўлди"(ЎзР ФАШИ. 1337-рақамли қўлёзма, 68а —69а-бетлар).

Мулла Бозорни ошпазнинг уйидан олиб кетган Мирзо Баҳодур ким эди? Н.С. Ликошин, Абдурауф Фитрат у Бозор охунднинг устози эканини гапириб ўтади. Бобораҳим Машрабга нисбат бериладиган бир ғазалда ҳам у мулла Бозор охунднинг устози сифатида таърифланади:

Маърифатнинг гулзори мулла Бозор девона,
Ошиқларнинг сардори мулла Бозор девона.

Йўқтур асло кийнаси, бахри урфон сийнаси,
Нури Ҳақ ойинаси мулла Бозор девона.

Жойларидур Наманган, Ҳақ йўлида жон берган,
Муридларини севган мулла Бозор девона.

Ичларидур тўла нур, пирларидур Баҳодур,
Бухорода ул машҳур, мулла Бозор девона.

Машраб ўзи девона, ишқ ўтиға парвона,
Йўл юрадур сарсона, мулла Бозор девона.

Манбаларда мазкур шахс ҳақида баъзи маълумотлар учрайди. У кубровия тариқатининг таниқли шайхи *Мирзо Баҳодур Шербадуний ал-Бухорий* эди. Тахминан, 1640 — 1710 йиллари Бухорода яшаган. Унинг яна Лутфуллоҳ хожа(Эшон Шаҳид), Ниёз Чўқмоқий, Ҳазрати Имло каби шогирдлари тарихда машҳурдир.

Ҳижрий 1082 йили(1671-1672) кубровия тариқати муршиди Мир Шаҳобиддин Соктараги вафот этиб, раҳбарлик Мир Атоуллоҳ Соктарагига қолганди. Ундан кейин ҳ. 1100 йили(1689) Мирзо Баҳодур тариқат муршиди маснадига ўтиради(ЎзР ФАШИ. 79-5-рақамли қўлёзма, 73б-саҳифа). Худди шу пир Регистон ёнидаги ошхонага келиб, ошпазнинг "бўладиган" шогирди мулла Бозорни кубровия тариқати сари бошлаб кетганди.

Муаррих Мирза Олим Махдум Бозор охунд ҳақида шундай маълумот беради:

"Шоҳруххонни аввал мартаба Хўқандга хонлик маснадига ўлтурганлигини тарихи ҳижрийда 1121(1709-1710) йили экан. Бир шоир бул тарихни "Зи Шоҳрух жў"(Шоҳрухдан қидир) ибдратидин топибдур.

Хулосаи калом, Шоҳруххон ўн икки йил хонлик қилиб, ўн учинчи йилда вафот қилибдур. Машҳур наманганлик Машрабни пири шайх мулла Бозор охунд Наманганий ул хонга ҳамаср эканлар.

...Яна баъзи зурафолар Шоҳруххон вафоти тарихи ҳақида баъзи алфозлар мулла Бозор охундни муридлари оғзидин чиққан экан, моддаи тарих топибдур. Анинг ҳикояси шул эканким, вафотига Шоҳруххон Хўқанд шаҳрининг қалъа ва арк биноларида наманганлик мулла Бозор охундни муридларидин бир одамни мардикор қилиб ишлатиб юрган экан. Бу хабарни мулла Бозор охунд эшитиб, ани халос қилмоқ учун Хўқандга келиб, Шоҳруххондин ул муридларини илтимос қилган экан. Хон илтимосларини рад қилибдур. Шайх хондин хафа бўлуб қайтиб, Қаровултепада бир муридларининг уйига бориб, деворга Шоҳруххон тасвирини тортиб, ўқ-ёй ила ул суратга қараб отиб, мезбонга айтибдурлар "Шоҳрух мурд" деб. Бу ҳодиса пайшанба куни жума кечаси экан. Ўша жума куни хонни кифтига бир ёмон яра чиқиб, вафот қилибдур. Бир неча кундин кейин мулла Бозор охундни бир муридлари Қаровултепаға, ўшал уйга қўнганда соҳиби хонадон ҳодисани баён қилиб, шайх жўнаганлари ҳамоно хон вафот қилди, дебдур. Анда ул сўфий жоҳил "хирс ки мурд" деган экан. Ул мезбони зариф бул иборатни ҳисоб қилиб кўрса, моддаи таърих тушубдур" ("Тарихи Туркистон",Т., 2008, 48 — 50-бетлар).

Бу воқеа Бобораҳим Машраб вафотидан 11 йил кейин 1722 санада рўй беради. Мулла Бозор охунд бу пайтда ҳали жисмонан бақувват, ғайрат-шижоатли эди. Яна бир неча манбада бу воқеага оид шунга ўхшаш маълумот учрайди. Орадан тўққиз йил кечиб, ҳ. 1143 йили(1730-1731) мулла Бозор охунд бу ғавғоли дунёдан ўтади. Шундан сўнг унинг ўтмиш ҳаёти шу бир мисрага айланган ва маърифат гулшани булбули унга келиб қўнганди. Шарҳловчилар ҳозиргача мухлисларга: *"Бу мисрани Бобораҳим Машраб ёзган"*, дея уқтириб келмоқдалар.

Бу маълумотлар *"Булбул бирафт аз боғи илм"* сатри хатолигини англатмайди. Аксинча, Н.С. Ликошин булбул тилини тушунмасдан таржима қилгани ва кейинги тадқиқотчилар унга кўр-кўрона эргашганидан дарак беради. Ажабки, ҳеч ким мазкур сатр устида бош қотириб кўрмайди. Бу ерда *"булбул"* сўзидаги 64 рақамини 1143 сонидан айириб ташлаш учун бирор сабаб кўринмаяпти. Балки, 64 рақами мулла Бозор охунднинг ёшини ифодалар? Наҳотки, шу пайтга қадар унинг туғилган йилини вафоти санаси, деб келдик?! Бу фикр бошимга маҳкам ўрнашишга, мен уни қувишга уринардим. *"Мулла Бозор охунд 1668 йили туғилган"*, деб ёзишга сира қўлим бормади. Уни шундай ёзсам... юз йил давомида *"Мулла Бозор охунд 1668 йили вафот этган"* деб таълим олиб келаётган, бу маълумот қон-қонига сингиб кетган миллионлаб ўқувчилар ҳоли не кечаркан! *"Булбул"*ни рақамга айлантириш шартми ўзи?

Мазкур тарихий воқеалардан хулоса чиқарадиган бўлсак, мулла Бозор охунд шогирди Бобораҳим Машрабдан йигирма йил кейин ҳ. 1143 йили(1731) фоний оламдан кетади. Унинг шижоати ва Шоҳруххон ўлими ҳодисасини(1722) ёдга олайлик. Бу хатти-ҳаракатлар олтмиш ёшлардан ошган одамни эслатади. Маълумотларнинг шу каби жиҳатлари назарда тутилса, унинг ҳ. 1070-йиллар атрофида(1655 — 1660) туғилгани тахмин этилиши тўғрироқ чиқар. Шунда у 71 — 76 йил яшаган бўлади. Отасидан яссавия таълимотини ўрганиб, 25-30 ёшларида ўзи ҳам ёш шогирдлар тарбиялай бошлагандир. Мирзо Баҳодур билан 1690-йиллари учрашган бўлиши мумкин. Бу фикрлар турли манбалардаги тўртта аниқ сана(1689, 1709-1710, 1722, 1731 йиллар) ва ўша даврларда содир бўлган айрим тарихий ҳодисалар теграсида шаклланди. Ҳозирча, қанча изламайлик, 1655 — 1660 йилнинг нарёғидан Бозор охундни топиб бўлмади. Унинг ҳаётига тегишли барча маълумотлар 1689 йилдан кейинги воқеаларга боғланиб чиқаётир.

Хуллас, машрабшунослик соҳасини бир асрдан кўпроқ тарих ҳудуди ташқарисида саргардон этган ***ҳ. 1079 сана(1668)*** тўрга илинди. Шу билан бир сатр мулоҳазаси охирлагандек бўлди. У Н.С. Ликошин "булбул"ни илм боғидан қувиб, ўрнига йўқ "қисса"ни киритгани ва таърих оёғини осмондан келтиргани ошкор бўлиши билан якунланди. Ниҳоят, "булбул" тилсими ечилди... Энди "озод" тарихий майдондан Бобораҳим Машрабни қидирамиз.

Абдусаттор ЖУМАНАЗАР

НОДИРНИНГ ОЙТОШИ

ёхуд Сурхон руҳи

Ўзбекистоннинг умумхалқ маданияти ранг-баранг маданиятлар бирлашуви-ю, жамулжамидан ташкил топган. Ҳозир Конституция бўйича вилоят деб атайдиганимиз Шимол ва Жануб, Ғарб ва Шарқда жойлашган, олис тарихий йўлларни босиб келаётган ҳақиқий маънодаги ўлкаларнинг ҳар бири бугунги улуғ маданиятимизга ўз такрорланмас улушларини қўшиб келганлар ва ранг-барангликлардан иборат ягона маданиятимизни яратганлар. Чунончи, мисол учун умуммиллий маданиятимизда Сурхон руҳи, Хоразм руҳи, Қорақалпоқ руҳи, Бухоро, Фарғона, Самарқанд, Жиззах ва

Қалб ва қиёфа

ҳоказо руҳи яшнаб, гуркираб туришини ҳеч ким инкор этолмайди. Вилоят, тарихан олганда, ўлкалар руҳининг улуғворлиги ва ўзига хослигидан умуммиллий ўзига хослик ва улуғворлик юзага чиқади. Бу хислатлар мамлакатнинг тасодифий бўлмаган азалий улуғворлигидан бир далолатдир.

Ўтган асрнинг олтмишинчи йиллари ибтидосида бирин-сирин ҳавас қиладиган фаолликда пайдо бўлган ёзувчи Шукур Холмирзаевнинг асарлари умуммиллий адабиётимизга Сурхон ўлкаси руҳи, Сурхон кишилари характерлари, Сурхоннинг (қадим Чағаниён ва Кушон, Бақтра) бетакрор воқелигини олиб кирди. Адабиётимизда бу шунчалар таъсирчан, жўшқин ҳодиса бўлдики, айни бир пайтнинг ўзида ва изма-из Менгзиё Сафаров, Рўзи Чориев, Тоғай Мурод, Усмон Азим, Эркин Аъзам, Нурислом Тўхлиев, Сирожиддин Саййид, Мирзо Кенжабек, Эшқобил Шукур, Шафоат Раҳматулла, санайверсак, то янги бўғиндан Шодмонқул Саломгача Сурхон руҳини ўз асарларида изчил ва ранг-баранг бадиият ҳамда концептуалликда давом эттириб, барқ урдириб, мавжлантириб бордилар.

Етмишинчи йиллар бошида бу улуғ сафга пошхурдлик Нодир Норматов шаҳдам қадамлар билан келиб қўшилди. У журналистика, санъатшунослик, бадиий проза соҳаларида ғайрат ва муҳаббат билан ишлади – сермаҳсул ижод қилди. Бир қарашда, уни юқорида номлари саналган адиб, шоир, санъаткорлардан ажратиб олиш қийин. Ҳар ҳолда уларсиз, ва айниқса, Шукур Холмирзаев, Менгзиё Сафаров, Тоғай Муродсиз уни тўла тушуниб етиш мумкин бўлмаган ҳол. Бу номларни, уларнинг асарларини бир-бирига боғлаб турадиган мустаҳкам ришталар кўп. Риштанинг маркази эса Сурхон руҳидир. Биз биламиз, бундай дейиш нисбий: лекин бу руҳ, Сурхон-Чағаниённинг жуда қадим тарихий маданияти, халқ оғзаки ижоди, ёркин достончилиги, эртакчилиги, қўшиқчилиги – бахшичилик анъаналари, Хитой, Ҳинд, Ажам, Юнон, Рум маданиятлари билан чамбарчас боғланган томонларидан ўсиб, булоқ бойлаб чиқади. Улардан қувват олади. Сурхон руҳининг асосий мазмуни ва йўналиши — жўмардлик, тантилик, дўлворлик, ҳақчилик, очиқликда. Бу адиблар шу ўлка халқининг шу пайтгача инкишоф этилмаган, асрларча тамомила қўриқ бўлиб ётган яширин қирраларини очдилар ва ўзбек характерлари оламларини бойитдилар. Ўзбекликнинг илгари кўрилмаган олтин қирраларини йўндилар ва чархладилар. Шундан Сурхон-Чағаниён-Кушон-Бақтра бизга янада тушунарлироқ бўлди.

Дунёда энг ўткир ва инсонга нисбатан энг кескин ёзувчи бу — Шекспир. Ўткирлик, кескинликда ҳеч ким унинг олдига тушолган, ундан ўзиб кетолган эмас. Шу боис кескинликнинг инъикоси бўлган барча қаҳрамонлари – Лир дейсизми, Отелло, Ҳамлет, Яго, Макбет, Ричард III дейсизми, ҳаммаси ва ҳатто гўрков, соқчиларгача, инсоният тасаввурида бадиий-ҳаётий тимсол-матрица қаҳрамонлар худди қалам-найза билан чизилмагандай, балки болта билан ойтошдан йўнилгандай таассурот қолдирадики, замон-замонлар ўтса ҳам, ҳеч хира тортмай, ич-ичидан нурланиб туради ва боз устига, зиёси янада кучайиб боради.

Камтарин адибимиз, журналистимиз, улуғ рассом Рўзи Чориев ҳақида гўзал бир ҳужжатли биографик роман ёзган санъатшуносимиз Нодир Норматовни Вилям Шекспирга қиёсламоқчи эмасмиз. Аммо Шекспирдаги эҳтиросларнинг жўшқинлиги, сермаънолиги ва буларнинг бари жуда ўткир болта билан йўнилганлиги, очиқлиги ва табиийлигидан алланима хусусият Шукур Холмирзаевга қандай ўтган бўлса (хоҳ онгли ва хоҳ интуитив), худди шундай Нодир Норматовнинг қиссалари, ҳикоялари, эссе асарларида ҳам кўзга чалиниб туради. Унинг 1981 йилдаги илк "Бисот" қиссаси ва 1991 йилда нашр этилган "Баригал" деб номланган романи адиб Саид Аҳмаднинг назарига тушди. Устоз Нодирни алқади. Бу романда Нодир прозада янги хат топишга уринган, унда мажозийлик ва реаллик чатишиб кетгандай.

Табиат бизнинг ҳар қандайимиздан кўра очиқроқ, ҳар қандайимиздан кўра тантироқ, сирлироқ, донороқдир. Нодир ҳеч шак-шубҳасиз бир нарсага эришади: у табиий одамларни табиий қилиб тасвирлайди ва инсон қисматлари, характерларини тоғ ўрмонбегининг аниқ ҳаракат қиладиган болтаси билан тарашлайди. Шунинг учун у чизган характерлар, уларни шакллантирган воқеалар, муҳит, шароит манзаралари ниҳоятда ёмби ва қабариқ. "Бисот" қиссасидаги Қобил лашкар, "Дарахт тагидаги одам"даги лаборант, муаллим Эсонбой, "Муқаддас балиқлар эгаси"даги зоология ўқитувчиси Ўтамурод, "Жазо" асаридаги Майрам, "Исмоил тоға тарозиси"даги Раимбой ва Қудратов, "Ёзги момақалдироқ"даги Маматмирзо, "Кар момо"даги Аъжуба кампир — булар ва уларнинг ён-атрофидаги одамлар бари ўта табиий ва очиқ, қабариқ характерли одамлар. Уларнинг хатолари, олижанобликлари, фожиалари, драмалари ҳам қабариқ. Нодир Норматов уларни заррача безаб-бежаб, чиройли қиламан деб ўтирмайди, бунга ҳатто андак бўлсин, уриниш ҳам йўқ. У табиий ҳодисаларнинг табиий мақомини топиб чизади. Шу холос.

"Чизиш" сўзи Нодир Норматовнинг бадиий усулига ғоятда мос, бу усулни росмана характерлайди. У батафсил узоқ тасвирдан кўра чизишни яхши кўради, зеро, чизишда ҳам чизиш бор — Нодир характер қирраларини кесма пунктир билан чизади. Воқеалардан воқеалар шундай кесма пунктирларда туғилиб, бир-бирига ғулув билан уланиб боради. Бунда, табиийки, баёнда парокандалик хавфи ҳам туғилади, воқеанинг боши, давоми ва охирига боғланмай қолиши эҳтимолдан холи эмас. Аммо ёзувчи қандайдир ўзига маълум ҳикоя қилиш заҳираларини бизга билинтирмайгина қўллаб, сюжет ва композицияда яхлитлик, бутунликка эришади. **Кесма пунктир воситасида ҳикоя тарзида эришилган бутунлик – Нодирнинг ёзувчилик маҳорати ва бадиий услубининг ўзига хос, уни бошқалардан ажратиб турадиган кўзга кўринарли қиррасидир.** Мабодо, уни табиий услуб деб аташ ва юритиш мумкинмикин? Яъни ҳаёт ва табиатнинг, ўзи қандай бўлса шундай ёзиш манераси. Музработ даштлари, Кўҳитанг тоғлари, Зарабоғ, Пошхурд, Вандоб каби тоғлар оралиқларидаги қадим-қадим қишлоқлардаги табиий минг йилларча устувор бўлган ҳаёт тарзи қандай эса шундай чатма услуб.

Нодир воқеалар ва қисматлар тугунларини бир-бирига табиий ўнгаштириб, биридан иккинчисини худди илгирга илгандай тортиб чиқариб борадики, ўқувчида ростакам қизиқиш уйғонади, у бошини кўтармай воқеалар, тақдирлар оқими пўртаналарига сел оқизган улоқдай шўнғиб кетади.

Қадим Сурхоннинг Кўҳитанги, Будрачи бўлади-ю, сир бўлмайдими? Нодирнинг қаҳрамонлари табиат қучоғида яшаб, албатта, ундан мўъжиза қидирадилар, мўъжизаларга чин юракдан ишонадилар. Сирли балиқлар, фусункор мовий ёнғоқлар, кўк тошлар, уч юз-беш юз йиллик дарахтлар, юз минг йиллик чумолиларнинг, қушларнинг тилга кириши, одам билан сеҳрсоз мулоқотларда коинот ва кўҳна ҳаёт жозибаларини очишга уринишлар — булар ҳам Нодирнинг табиий бадиий тилида ўз фусункор ечими ва оҳанрабо урғусига эга.

Филжумла, Нодир Норматов "Бир куни чумоли бўлиб...", "Кўктошлар", "Ойтош" каби фусункор ҳикояларида ғайобатга талмеҳ йўсинида ишоратлар қилиб ўтадики, ўқувчи буларни Кўҳитанг асрорангиз табиатининг нозик ҳодисалари каби ўпкаси тўлиб қабул қилади ва холисанилло таъсирланади.

Нодир Норматов ўз асарларининг воқеалари ичида яшаб, болаликдан ўсган, уларни ўз бошидан кечирган, иштирокчи бўлган ва юрагига жуда чуқур сингдирган. Ҳақиқатан ҳам, ёзувчиликнинг тақдири – унинг болалигининг тақдиридир. Биз болалигимиз қандай бўлса шундай ёзувчимиз. Ёзувчи ўз болалигини умрининг охиригача тасарруф қилади. Инсоннинг бошидан кечадиган барча катта-кичик воқеалар болаликнинг нодир хислатига эгадир. Болалик воқеалари алалоқибат шоир-адибнинг доимий илҳом ва завқ манбаига айланади. Нодир асарларида биз бунинг яна бир карра жонли гувоҳи бўламиз.

Нафсламрга, ҳеч ажаб эмасдирки, бир қарашда одми ва дағал, мутлақо йўнилмаган, рандаланмаган бўлиб кўринадиган ранг-баранг ҳодисалар туғма нафосатнинг нафаси текканда мўъжизакорлик мақомига етади ва ўзига рому ошуфта этади.

Ёзувчи, журналист, санъатшунос Нодир Норматовнинг асарлари шундай хусусиятга эга.

Сурхонни билмаган, кўрмаган одамлар ҳам бу асарларни ўқиса, шундай хулосага келадики, дарҳақиқат, бу ўлкада бебаҳо ойтош каби ич-ичидан нурланиб турадиган одамлар яшайди.

Нодир уларга мўъжиза каби қарайди, улар ҳақида ой гардишига қараб, фол очгандай ойбитиклар ёзади.

Иброҳим ҒАФУРОВ

КУЙЛАР ҚЎШИҒИНИ КУЙЛАЙДИ МАҒРУР

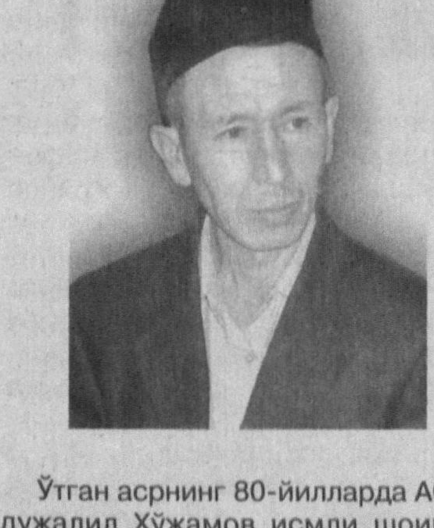

Ўтган асрнинг 80-йилларда Абдужалил Хўжамов исмли шоирнинг шеърларини матбуотда учратиб турардим. У билан бир неча бор учрашиб суҳбатлашгандик ҳам. Ўша пайтда "Ёшлик" журналидаги ҳамкасблар Абдужалил Маршакнинг "Мистер-Твистер" асарини таржима қилибди, бир ўқиб фикрингизни билдирсангиз, дейишди.

Мен "Мистер-Твистер" инглиз болалар адабиётининг намунаси эканлигини ва Маршак уни русчага жуда юксак савияда таржима қилганини билардим. Ичимда, ишқилиб, яхши таржима қилган бўлсин-да, деган хавотир уйғонди. Чунки болалар шеъриятининг айрим нозикликлари, қийин томонлари бўлади. Бола руҳига мос, болалар тилида таржима қилиш, шеърни "сайратиб юбориш" қийин.

Хуллас, таржима билан танишдим. Шеър ўзбекча "сайраган" эди. Таржима ҳақда бир-икки оғиз сўз ёздим, матбуотда чиқди.

Одатда, ким ҳақдадир нимадир ёзган бўлсам, кейин унинг адабиётдаги қадамларини кузатиб бораман, яъни ёзишга ҳақлимидим ё тўғри ёзганмидим, деган маънода.

Шоир Абдул Жалил деган тахаллус билан 1989 йили "Ҳорғин водий" номли шеърлар тўпламини чиқарди. Кейин "Ғам чўғининг япроғи" китоби нашр этилди. Бу китобчалар билан танишган ўқувчи адабиётга ўзига хос майин оҳанг, мазмунан пишиқ мисралари билан кириб келаётган шоирни кўрди. Хусусан, мени, айниқса, Абдул Жалилнинг шахс сифатида ўз қиёфасига эга эканлиги, адабиётнинг бош мақсадларини пухта билиши қувонтирди.

"Ҳорғин водий"даги шеърларда тасвирланган собиқ шўро замонида "кетмончи"ликка маҳкум (*"Қўшиқ айтиш осон, ер чопиш қийин, Унга ярашмайди шўх ифодалар. Қийиндир бир умр тақиб яшамоқ Пешонага маржон тердан шодалар"*), роҳатини кўрмай ишлаётган деҳқон, далалари, ишкомлари пайхон қишлоқлар, бойликлари ташиб кетилаётган юрт ва буларни кўриб, эзилаётган шоир — ҳаммаси юракка яқин эди. Тўпламдаги "Мен самони севдим" сатри билан бошланадиган шеърида ўқиймиз: *"Ҳоридим. Хотирам хиралашмоқда. Йўл эса ялтирар – кўз олар. Ҳамон куз. Мени қор, ёмғир остида Кутмоқда қалтираб ғўзалар"*. Аслида-ку, меҳнат инсонга бахт олиб келади, аммо ҳосилни бошқалар (зоғлар) талаб кетса, бахтдан ном-нишон қоладими? *"Рангдор, тансиқ олмаларини Кўп авайлаб яширар боғлар. Тупроқ титиб оч-ахтариниб, Ишкомларда изғийди зоғлар."*

Шоирнинг назари шоирона бўлмаса ўқувчини жалб эта оладими? Абдул Жалилнинг ҳар бир шеърида шоирона тасвирларни кўриш мумкин: *"Ухлаётган сўқмоқ кўксига кеч куз Тақар япроқлардан ялтироқ тумор."* Куз чоғи сўқмоқлар кўксига тушган япроқлар ялтироқ туморлар, дея шоирнинг қалбидан тўкилган мисралар "Еримни ўзинг асра", "Сўқмоқларим омон бўлсин", деган дуодай одамда теран ҳислар уйғотади.

Нигоҳ

Бир ажиб майсалар —нозик ва майин —
Қоплар қўзиларнинг туёқ изини.

Бу икки сатрда юртимизнинг аниқ бир манзарасини кўрамиз ва қалбимизда юртга меҳр-эътиборимиз ортади.

"Шарқираб қуйилган сой Сукунатни бузади. Дарё гувлар, эсар ел, Ой оҳиста сузади. Кифтларин асов тўлқин Қучиб, ўпган дамлари Ёйилиб кетар чилвир Сочининг ўрамлари... Шамоллар чекади оҳ: — Атрофга боққин бир бор, Кўйлагингни соҳилда Кийиб олмиш майсазор." Шарқираб оққан сой, гувлаётган дарё, ойнинг оҳиста сузиши, шамолларнинг оҳ тортиши каби тасвирларни, албатта, кўп учратганмиз, аммо ел эсганда сув сатҳида юзага келган мавжларни чилвир сочлар ўрамига ўхшатиш, майсазор кўйлагимизни кийиб олиши каби гўзал топилмалар кўнглимизда илиқ ҳиссиётлар уйғотади. Атиги 56 бетлик китобчада юзлаб бу каби нафис топилмаларни кўрасиз.

Абдул Жалилнинг шеърларида инсон маънавиятига оид муҳим тушунчалар – ноҳақлик, сукут, жасорат ва қўрқоқлик ҳақидаги теран ўйларнинг ифодалари ҳам муҳим ўрин эгаллайди. *"Кимга керак нафс соясида Эзгуликни кўролмаган кўз Ва ҳақиқат ҳимоясида Мангу собит туролмаган сўз?", "Қаршисида хиёнаткорнинг Сукут сақлаш ўзи хиёнат", "Ҳаётнинг тангу тор кўчаларида Юрмагин ҳеч қачон бошингни эгиб. Инграма, собит тур, Букчайма, тик тур. Минг азобда севган онаерингни Куйлар қўшиғингни куйлагин мағрур."*, деб хитоб қилади шоир.

Шундай шоирлар ҳам борки, байтларида бадиий ташбеҳлар, чиройли тимсоллар, гўзал сифатлаш ва ўхшатишлар, бадииятнинг жуда кўп унсурларини кўрасиз, фақат уни фалон юртнинг шоири, деб айтолмайсиз. Чунки она-юрт, мамлакатнинг белгилари шеърларида ярқираб кўриниб турмайди. Абдул Жалилнинг шеърларидаги "илонўти", "туяқорин", "жулғун", "бўтакўз", "кийикўти", "жийда", "ёнғоқ", "узум", "ҳандалак", "пахта", "ғўза", "кетмон" каби сўзлардан унинг ўзбек шоири эканлиги шундоқ билиниб туради. "Зиёрат қилмасдан Бибихонимни Сенинг осмонингдан ўтмайди қуёш", "Самарқандда Умар Хайём чойхонаси", "Бахмал узра бахмалдай осмон", "Хаёлларим учар Зарафшон бўйлаб", "Аждодларнинг сафи кўринган Афросиёб", "Хасти Имом ҳовлисида азон янграр", "Айтар Оқсаройнинг дуволи" сингари жўғрофий номлар учрайдиган мисралар ҳам бу фикримизни тасдиқлайди.

Ҳозирги пайтдаги айрим шоирлар, ёш хонандалар айтаётган муҳаббат қўшиқлари бир мунча саёзлашганини, қош-кўзларнинг таърифи ва "ўлдим-куйдим"лардан нарига ўтмаётганини ўйлаганда Абдул Жалил тасвирлаган муҳаббатнинг поклиги кишига сурур бахш этади: *"Титрайман, кафтимга қўнади Сочининг муаттар толаси. Унинг бор шартига кўнади Юрагим – муҳаббат боласи"*. Умуман олганда, шоирнинг ота-онага, ёрга, оилага, дўстга меҳр-муҳаббати билан юртга муҳаббатини бир-биридан ажратиб бўлмайди.

Абдул Жалил мустақиллик йилларида "Муборак муждалар" номли китобчасини нашр эттирди. Ундаги шеърларда шоир эътиқод, маърифат ва маънавият мавзуларига қўл урган. Чунончи, бир шеърида у халқ ўз етакчиларига холис баҳо бериши кераклиги, улар яратган бунёдкорликларнинг қадрига етиши лозимлигини шундай ифодалайди: *"Тиним билмадилар кундузлар, тунлар, Бу аҳил-иноқлик энди қайда бор? Асли диллларда тик эди устунлар, Юракларда кўчмас эди пойдевор"*. Тўпламдаги бундай сатрлар бугунги кунимизга хизмат қилади, албатта.

Мен Абдул Жалилнинг янги тўпламларини интиқлик билан кутиб қоламан ва унга ижодий ғайрат тилайман.

Миразиз АЪЗАМ

"ОҚ ГУЛ"

Доимий ҳамроҳ

Ўзбекистон халқ шоири Тўлан Низомнинг "Ўзбекистон" нашриёт-матбаа ижодий уйида чоп этилган "Оқ гул" деб номланган китобига ўн битта достон жамланган. Бу достонларнинг ҳар бири алоҳида-алоҳида мавзуларга бағишланган. Чунончи, "Қуёш ўлкаси" манзумасида Ватан мадҳ этилса, "Пойга"да қатағон йилларида ноҳақ ўлимга маҳкум этилган юртдошимиз қисмати баён этилади. Достонлар орасида змондошларимиз образлари чизилган асарлар ҳам бор. Масалан, "Юракдаги гап" достони юрак хасталиги билан касалланган беморларни даволаётган андижонлик машҳур шифокор, профессор Сайфиддин Турсуновга бағишланган.

Китобдаги "Оқ гул" достонида таниқли шоира, ҳаёти садоқат ва қаноат тимсолига айланган Саида Зуннунова хотираси қатори Ғафур Ғулом, Саид Аҳмад сингари устоз адиблар ёдга олинган.

Тўпламга ёзган сўнгсўзида профессор Ҳамидулла Болтабоев таъкидлаганидек, бу достонларнинг "ҳар бири юртимиз кишиларига, уларнинг ижодий ҳалол меҳнатлари самарасига бағишланган".

"Оқ гул" китоби минг нусхада чоп этилган. Нашр масъул муҳаррири филология фанлари доктори, профессор Наим Каримов.

«Ўзбекистон почтаси» ОАЖ «ТЕЗ ПУЛ ЎТКАЗИШ» хизмати Почта алоқаси хизматларидан фойдаланинг! тел: 237-21-93; 237-16-24 e-mail: _pao@post.uz

Кеча ёзувчиларнинг Дўрмондаги ижод боғида мамлакатимиз ёш таржимонларининг анжумани ўз ишини бошлади. Кенгашни Ўзбекистон Республикаси Ёзувчилар уюшмаси раиси Б.Алимов очди. Анжуман қатнашчиларини Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов, таниқли таржимонлар Қодир Мирмуҳамедов, Низом Комилов, адабиётшунос Нажмиддин Комилов, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Али, Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзо ва бошқа адиблар самимий қутладилар. Юртимизнинг турли вилоятларидан келган ёш таржимонлар ўзларининг дил сўзларини изҳор қилдилар.

Анжуман ўз ишини давом эттирмоқда.

Истеъдод, истеъдод ва яна бир бор истеъдод соҳибларини топиш, тарбиялаш ва уларнинг меҳнатини муносиб қадрлаш энг асосий вазифамизга айланиши зарур.

Ислом КАРИМОВ

ТАРЖИМА — ДЎСТЛИК ВА МАДАНИЯТ КЎПРИГИ

Бошланиши биринчи саҳифада.

“Эндиликда адабиётимизнинг энг етук асарларини бевосита она тилимиздан ғарб ва шарқ тилларига таржима қилишга қаратилган ишларни кучайтиришимиз зарур, — деб уқтирганди Юртбошимиз "Юксак маънавият — енгилмас куч" китобида. — Бунинг учун хорижий тилларни, адабиёт ва бадиий таржима санъатининг назарий ва амалий жиҳатларини ҳар томонлама пухта эгаллаган мутахассисларни тайёрлаш имкониятлари бизда мавжуд”.

Дарҳақиқат, ёш ижодкорлардан Нодира Иброҳимова, Зуҳра Асқарова (инглиз тилидан), Нодирбек Бердикобилов ва Фарруҳ Мирзахалилов япон тилидан, Нигора Юсупова корейс тилидан, Рустам Иброҳимов италян тилидан, Ҳулкар Сулаймонова араб тилидан таржима қилишмоқда. Дилафрўз Саримсоқова билан Феруза Нажмиддинова ҳамкорликда Америка ёзувчиси Ира Левиннинг “Сўнгги бўса” романи таржимасини ниҳоясига етказишди.

Семинарда Шарқ ва Ғарб тиллари бўйича икки шўъба иш олиб бормоқда. Ўзаро танишувлар, ёш таржимонларнинг ўз ижодларидан намуналар ўқиб, ўзаро тажриба алмашишлари, устоз ва шогирдлар мулоқоти, ёш таржимонлар гуруҳидан иборат эркин дастур ҳам иштирокчиларда яхши таассуротлар қолдириши шубҳасиз.

Семинар ишида қатнашаётган республикамизнинг таниқли таржимонлари, таржимашунослар, олий ўқув юртларининг профессор ва олимлари, адиблар, шоирлар билан бўлаётган ижодий мулоқотлар ёш таржимонлар учун ўзига хос ижодий мактаб вазифасини ўтайди, деб ўйлаймиз.

Шунингдек, семинар иштирокчиларининг Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири А.Орипов ва Ўзбекистон халқ шоири С.Саййид билан ижодий мулоқоти, “Жаҳон адабиёти”, “Шарқ Юлдузи” ва “Ёшлик” журналлари, “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетаси таҳрир ҳайъати аъзоси ижодий ходимлари билан учрашувлари бўлиб ўтаётир.

Ёш таржимон ижодкорларни тарбиялаш, устоз-шогирд анъаналарини йўлга қўйиш ва бунда албатта изчилликка эришиш лозим. Назаримизда, таржима билан жиддий шуғулланаётган, ўз келажагини бадиий ижод билан боғлашни ният қилган истеъдодли талабалар ва уларнинг устозларига улар таҳсил олаётган ўқув даргоҳларида зарур шароитлар яратиб берилиши лозим. Иккинчидан, бакалавр ёки магистрларга ўзларининг ижодий ишлари, яъни таржималари билан диплом ҳимоя қилиш ҳуқуқи берилиши лозим, деб ҳисоблаймиз

Кези келганда шуни айтиш керакки, ёш истеъдодларни, таржимонларни топиш, тарбиялаш ва тайёрлаш давлат аҳамиятига молик ҳодиса эканлигини назарда тутиб, Ўзбекистон Миллий университети хорижий филология факултети «Инглиз тилшунослиги ва таржимашунослик» кафедраси, Жаҳон тиллари университети Таржимонлик факултети ва чет тилларидан таълим бераётган бошқа бир қатор олий ўқув юртларининг таълим дастурлари янада мукаммаллаштирилса мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Илгарилари ўзбек адабиётидан жаҳон тилларига таржималар камдан-кам амалга оширилар эди. Бир пайтлар Саудия Арабистонида нашр этиладиган «Навозиф» журналининг бир сони ўзбек адабиёти намуналарига бағишлаб чиқарилганидан қувонган эдик.

Яқин йилларда инглиз, француз, немис, хитой, япон ва жаҳоннинг бошқа тилларида ўзбек шеърияти, прозаси антологиялари нашр этилишидан умидвормиз ва бунга ишончимиз комил.

Муҳаммад АЛИ,
Ёзувчилар уюшмаси Халқаро алоқалар вабадиий таржима кенгаши раиси,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ЖАҲОН АРДОҒИГА МУНОСИБ

Ўзбекистонда таржимачилик узоқ тарихга эга. Асрлар давомида халқимиз таржима орқали Шарқ адабиёти дурдоналарини ўқиб келган. Айниқса, XX аср ўрталаридан бошлаб таржимачилар сони кўпайди. Дунё адабиётининг нодир намуналари, йўлаб романлар қисса ва драматик асарлар, шеърий тўпламлар, достонлар маҳорат билан таржима қилинди. Шу билан баробар таржимани ўрганиш, заҳматкаш адиблар меҳнатини баҳолаш, тақдирлаш, саёз таржималарни танқид қилиш, бу соҳанинг ўзига хос илмий-назарий асосларини ишлаб чиқиш ишлари бошлаб юборилди. Ж.Шарипов, Ғ.Саломов, Н.Владимирова, уларнинг қатор шогирдлари ишларида таржимачилик ижодининг хилма-хил масалалари ўрганилиб, салмоқли тадқиқотлар амалга оширилди. Бу ишлар натижасида бадиий таржимачиликнинг ўзига хос масалалари борлиги аниқланди, шу каби таржима ҳам ижод тури, айни чоғда алоҳида илм эканлиги шоён бўлиб, қизиққан ёш ижодкорларни бу илм билан таништириш, ўқитиш зарурлиги маълум бўлди. Шу мақсадда Тошкент давлат университети (ҳозирги миллий университетимизнинг) журналистика факультетида профессор Ғайбулла Саломов бошчилигида "Таржима назарияси ва ноширлик иши" кафедраси ташкил қилинди. Ижодкор талабалар учун бу айни муддао эди, улар кафедра атрофига уюшиб, таржимачилик асосларини ўрганишдан ташқари, бевосита ижодий иш билан шуғуллана бошладилар, янги-янги таржималарни яратдилар.

Бу ҳол ўша давр мафкурапарастларига ёқмади, улар кафедра обрў-эътиборини камайтиришга интилдилар. Профессор Ғ.Саломов қисқа вақт ичида учта дастур, иккита дарслик ёзди. Аммо бу эътиборга олинмади. Таржимачилик бу шунчаки касб эмас, ижод тури экани, тилни билган ҳар бир одам бадиий асарни таржима қила олмаслигини ҳеч ким тушунишни истамади. Оқибатда кўпгина ҳайрли ижодий ниятлар амалга ошмай қолганига ҳам гувоҳман.

Аммо истиқлолнинг дастлабки йиллариданоқ Ўзбекистон раҳбарияти таълимни ҳаёт талабларига мослаш, илм-маърифат сарҳадларини кенгайтириш учун чора-тадбирлар қўллади. Жумладан, ёшларнинг жаҳон халқлари адабиёти намуналарини таржима қилишига кенг йўл очилди. Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан "Тафаккур" ва "Жаҳон адабиёти" журналлари ташкил этилди. Энди фақат рус тили орқали эмас, балки бевосита инглиз, испан, немис, француз, араб, форс, хитой, япон тилларидан таржималар қилина бошланди. Шу каби бой ўзбек адабиётини жаҳон тилларига таржима қилиш ҳам кенг йўлга қўйилди. Ўзбекистон Миллий университети, Шарқшунослик, Педагогика, Жаҳон тиллари университетларида таржимашунослик ўқитиладиган бўлди, факультет ва кафедралар очилди. Ҳозир ўзбек ўқувчиси жаҳоннинг энг яхши бадиий ва фалсафий асарларини ўқиш имконига эга бўлиб, дунёнинг маънавий бойликларидан баҳра олмоқда. Шу билан бирга, ўзбек адабиётининг дурдоналари жаҳон ардоғига муносиб.

Шу боис, ўйлайманки, таржимачилик илмини ўрганиш, маҳорат ошириш, улкан адиблар таржимасини ўрганиш бугунги ёшлар,жумладан семинар қатнашчилари учун ҳам жуда муҳимдир.

Нажмиддин КОМИЛОВ,
профессор

СЎЗНИ СЕВИНГ, СЎЗНИ АРДОҚЛАНГ

Бугунги кунда бадиий таржиманинг ҳаётимиздаги ўрни, унинг тарбиявий, маърифий ва эстетик аҳамияти тўғрисида баҳслашиб ўтиришга зарурат йўқ. Мамлакатимизда таржима санъати узоқ тарихга эга. Хусусан, XX асрда ўзбек адабиётида бу соҳанинг жуда кучли мактаби яратилган. Биз — ҳозирги пайтда бадиий таржима билан шуғулланиб келаётган барча таржимонлар — ўша мактабдан сабоқ ва маънавий озиқ олганмиз. Ўтган асрда яшаб ижод этган беистисно барча номдор шоиру ёзувчиларимиз умрларининг кўпгина қисмини бадиий таржимага бағишлаганлар. Шуларнинг машаққатли меҳнати ва оташин нафаси туфайли антик адабиёт намояндаларининг энг яхши асарларидан тортиб, В.Гюго, Р.Тагор, Ж.Верн, Т.Драйзер, Л.Толстой, А.Пушкин, М.Лермонтов, А.Чехов, Н.Гоголь, И.Тургенов ва бошқа кўплаб жаҳонни ҳайратга солган адибларнинг энг сара битиклари маънавий хазинамизнинг нодир дурдоналарига айланиб қолди.

Бу ҳол бадиий таржиманинг мўъжизавий санъат эканидан далолат бермайдими? Ёки бўлмаса, таниқли таржимашунос олим Ғ.Саломов мақолаларидан бирида келтирган фактни эслаб кўрайлик. Буюк немис шоири Гёте ўзининг “Фауст” трагедиясини французча таржимада ўқиб, шундай деган экан: “Немис тилида мен “Фауст”ни қайта ўқигим келмайди, лекин мана бу французча таржима мени ҳамон ҳаяжонлантиради ва у соф, янги ва ўткир кўринади”. Таржимон меҳнатига бундан ортиқ баҳо бериш мушкул бўлса керак.

Хўш, Гётедай даҳо шоирни мафтун этган натижага таржимон қай йўсинда эришган? Албатта, тил орқали. У ўз она тили бўлмиш француз тили имкониятларидан моҳирона фойдаланган, тилнинг бутун куч-қудратини “Фауст”га сафарбар эта олган. Ҳамма гап ана шунда. Асарни қайси тилдан қайси бир миллат тилига таржима қилманг, тил масаласи таржимада ўзак масала бўлиб қолаверади.

Президентимизнинг ёш ижодкорларга кўрсатаётган ғамхўрлигини ҳаммамиз чуқур англаб, ҳис қилиб турибмиз. Бунинг ортида катта умид ва ишонч бор. Ана шу ишончни оқлаш ёш таржимонларимизнинг ҳам бўйнидаги қарз, деб ўйлайман.

Ҳамкасб укалар, сингиллар! Таржима Саройи остонасига қўйган қадамингиз қутлуғ бўлсин. Сўзни севинг, Сўзни ардоқланг, Сўз билан дўст тутининг. Бу дўст сизга ҳеч қачон хиёнат қилмайди, кўнглингизни ҳамиша нурга тўлдириб туради. Қулоғингизга яна бир гапни айтиб қўйишим керак: таржима орқасидан бизнесмену тижоратчилар сингари бой-бадавлат бўлиб кетаман, деб ўйламанг. Бундай бўлиши даргумон. Аммо кўнглингизга Сўз инъом этадиган ёғду ва қаноат ўрнини ҳар қанча олтину зар билан тўлдириб бўлмайди. Буниси аниқ. Сизларга оқ йўл тилайман.

Низом КОМИЛ,
таржимон

Жованни КАПУРРО

О, МЕНИНГ ҚУЁШИМ

Нақадар гўзалдир серқуёш айём,
Ҳаво мусаффодир тинганда бўрон!
Байрамнинг нафаси сезилур шу он...
Нақадар гўзалдир серқуёш айём.

Лек ундан гўзалроқ
ўзга қуёш йўқ.
О, менинг қуёшим
Порлар бошингда!
О, қуёш, о, менинг қуёшим
Порлар бошингда!
Порлар бошингда!

Деразангдан ёғду сочар юлдузлар:
қўшиқ айтиб куйлар кир ювгувчи қиз,
қийқириб кир чайса, куйласа ҳаргиз
деразангдан ёғду сочар юлдузлар.

Лек ундан гўзалроқ
ўзга қуёш йўқ.
О, менинг қуёшим
Порлар бошингда!
О, қуёш, о, менинг қуёшим
Порлар бошингда!
Порлар бошингда!

Қуёш ботганида, чўкканда зулмат
юракни ғаш қилур ҳижрон ва фироқ:
деразанг остидан кетмасам йироқ
қуёш ботганида, чўкканда зулмат.

Лек ундан гўзалроқ
ўзга қуёш йўқ.
О, менинг қуёшим
Порлар бошингда
О, қуёш, о, менинг қуёшим
Порлар бошингда!
Порлар бошингда!

Итальян тилидан **Рустам ИБРОҲИМОВ** таржимаси

Ли БАЙ

ГУЛЗОР АРО

Гулзор аро бир кўза шароб, йўқ ҳамрозим, ичурман ёлғиз.
Кел эй ой, ич мен била бода, уч жон бўлиб: мен, сен ва соя
Ой нелигин билмайди майнинг, соям маним ҳамроҳим таним.
Тарк этаро бир замон ўтмай, қўшиқ куйлаб шод этай жоним.
Гар куйласам йўрғалайдир ой, хиром этар соя ўзидан кетиб.
Хуш оним чоғ эрур менла, мастмен кетар ҳар томон юриб.
Сайр истарам самоларда ман, юргин эй моҳ ҳамроҳим бўлиб.

Хитой тилидан Озодбек ОЧИЛОВ таржимаси.

«ЧАРОС» АРАБ ТИЛИДА

Ижод аҳли яратган бадиий асарлар азалдан маънавиятимизнинг кўрки саналади. Бир китобхон сифатида ҳар бир янги асарни синчковлик билан ўқишга шошиламан. Ундаги гўзал ташбеҳлар ва сатрлардан ҳайратланаман. Яқинда «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» нашриётида чоп этилган «XX аср Ўзбек ҳикояси антологияси»ни ўқиб чиқдим. Севимли адибларимиз яратган ҳикоялар ҳар қандай диди нозик ўқувчини мафтун этиши табиий! Мазкур китобга киритилган асарлардан айримларини хориждаги китобхонларга етказишга жазм этдим. Ҳозирча севимли адибларимиздан Ўлмас Умарбековнинг «Чарос» ҳамда Назар Эшонқулнинг «Маймун етаклаган одам» ҳикояларини араб тилига таржима қилдим. Келгусида бу уринишларимни яна давом эттирмоқчиман. Нуфузли нашриётлар билан ҳамкорлик қилиб, араб халқлари адабиётининг нодир дурдоналаридан ҳам ўзбек китобхонларига туфҳа этиш ниятларим бор.

Беҳзод САДРИДДИНОВ

Юнус ЭМРО

ИЛМ ИЛМ БИЛМОҚДИР

Илм илм билмоқдир,
Илм ўзни билмоқдир.
Сен ўзингни билмасанг,
Бу қандай ўқимоқдир.

Ўқимоқдан маъно не,
Яратганни билмоқдир.
Ўқидинг-у уқмасанг,
Булар бекор юрмоқдир.

Ўқидим, билдим дема,
Кўп тоат қилдим дема.
Агар ҳақни билмасанг,
Бу қуруқ лоф демакдир.

Тўрт китобнинг маъноси,
Жамланган бир алифда.
Сен “алиф” дейсан устоз,
Маъноси не демакдир?

Юнус Эмро дер, хўжа,
Истасанг бор минг ҳажга.
Ҳаммасидан аълоси,
Бир кўнгилга кирмоқдир.

Турк тилидан **Зебо АДАШЕВА** таржимаси

НАСРИЙ АСАРЛАРИМИЗНИ ИНГЛИЗ ТИЛИГА ЎГИРАМАН

Дунё халқлари адабиётини билишда бадиий таржима санъати энг қулай восита ҳисобланади. Бугун бизнинг ватанимизда ҳам бу соҳа ривожланиб бораётир. Айниқса, адабиётимизнинг юксак намуналари хорижий тилларга таржима қилинаётгани бизни қувонтиради. Ўтган йили қабул қилинган “Ижод” фондини ташкил қилиш ҳақидаги қарорда миллий адабиётимизнинг юксак намуналарини чет тилларга таржима қилиб, интернет орқали жаҳонга тарғиб этиш бўйича бир қатор вазифалар белгиланди. Бу биз ёш таржимонларга катта масъулият юклайди. Мен таниқли адибларимизнинг ҳикояларини инглиз тилига таржима қилдим.

Келажакда Чўлпон, Абдулла Қаҳҳор, Тоғай Мурод, Тоҳир Малик асарларини хорижий тилларга ўгириш ниятидаман.

Дилором БЕГМАТОВА

ЭРТАКЛАРИМИЗ ЧЕТ ТИЛИДА ЧОП ЭТИЛДИ

Сирдарё вилоятида туғилганман. Ўзбекистон Миллий университети Хорижий филология факултетида таҳсил олиб, грек ва француз тилларини мукаммал даражада ўрганишга ҳаракат қилдим. Ўқитувчиларимиз ўзбек адабиёти намуналарини чет тилига таржима қилишга ундагани сабабли илк бор Ўткир Ҳошимовнинг “Деҳқоннинг бир куни” ҳикоясини инглиз тилига таржима қилишга аҳд қилдим. Асарни таржима қилгач, баҳолаш учун хорижлик домлаларимга топширдим. Ўшанда вашингтонлик устозимизнинг ҳикоядан таъсирланганини кўриб, бошқа асарларни ҳам таржима қилишга киришдим.

2009 йили Шукур Холмирзаев, Ўткир Ҳошимов, Қамчибек Кенжа сингари адибларимиз қаламига мансуб ҳикоялар тўплами, бу йил Ўзбек халқ эртаклари тўплами менинг таржимамда инглиз тилида чоп этилди.

Бадиий таржиманинг ижодкорга нақадар катта завқ бағишлашини ва у таржимондан ҳам ёзувчилик истеъдодини талаб қилишини тушуниб етдим. Қолаверса, устозларим менга она халқимизнинг буюк тарихи, маданияти ва қадриятларининг кўзгуси ҳисобланмиш адабиётни чет тилига таржима қилиб, уни бошқа халқларга танитиш учун интилиш ниҳоятда сермашаққат, бироқ эзгу ва савоб иш эканини уқтирганлар. Бу ўгитлар умрбод ёдимдан чиқмайди.

Ватанимиз адабиётининг энг юксак намуналарини чет тилига таржима қилишга бел боғлаганман.

Ҳафиза АЛЛАНАЗАРОВА

ШАРАФЛИ БУРЧ

Абдулла Қаҳҳор, Абдулла Қодирий, Ойбек каби севимли адибларимиз асарларини мутолаа қиларканман, юксак маънавий озиқ оламан. Она тилимиз бойлигини ҳис этиб, завқланаман. Бироқ Шекспир, Байрон, Жек Лондон каби ижодкорларни тан олган дунё аҳли нима учун ўзбек адабиётининг бутун оламни лол қолдиришга қодир дурдона асарларидан баҳраманд эмас, деган савол мени қийнар эди.

Ўзбек адабиёти катта хазина. Унинг сандиқлари дуру марваридлар, жавоҳирларга тўла. Бироқ уларни фақат ўзбек тилини билган китобхонгина тушуна олади. Бу хазинани жаҳонга кўз-кўз қилиш, миллий ифтихоримиз бўлган адабиётимизни дунё халқларига танитиш биз ёшларнинг аждодларимиз олдидаги муқаддас бурчимиздир. Зиммамиздаги бу вазифани чет тиллари ва она тилимизни мукаммал ўрганиб, бадиий таржима санъатини эгаллаш орқали бажариш мумкин.

Мен Абдулла Қаҳҳорнинг "Даҳшат", "Бемор", Абдулла Қодирийнинг "Жинлар базми", Ғафур Ғуломнинг "Фанорчи ота" ҳикояларини инглиз тилига таржима қилдим.

Шаҳноза ТОЖИЕВА

ЮКСАК САНЪАТ

Бадиий таржимани юксак санъатга қиёслашади. Бу бежис эмас, таржима ўта масъулиятли ва сермашаққат ижод тури. Буни бошқа тилдаги бирор бадиий асарни қўлга олиб, уни ўз она тилига ёки яна бошқа бир тилга ўгиришга бел боғлаган кишигина яхши билади.

Аксарият ёшларда хорижий тилларни ўрганишга бўлган қизиқиш катта. Улар бир эмас, бир неча тилларда ҳам сўзлаша оладилар. Аммо тилларни билиш билангина бадиий таржима масаласини ҳал этиб бўлмайди. Таржимондан, энг аввало, ўз она тилини мукаммал билиш талаб этилади, чунки она тилини чуқур билмай, унинг гўзаллигини, бой имкониятларини ҳис этмасдан хорижий тилдаги асарни қайта яратиб бўлмайди. Таржимон тилларни билишдан ташқари, асар яратилган даврни, ҳар бир халқнинг урф-одатини, турмуш тарзи, анъаналари, маданияти, иқлим ва географик жойлашувини чуқур ўрганиши керак. Бу жуда муҳим, чунки ўзига хос хусусиятидан келиб чиқиб ҳар бир миллатнинг муқояса қилишида, ўхшатишларида, мақол ва маталларида фарқлар бўлади ва бу фарқлар таржимон олдида доимо кутилмаган муаммоларни келтириб чиқаради. Шу боис бундай масъулиятли ишга ёшларни аста-секин тайёрлаб бориш керак.

Ҳозир она тилимиздан бевосита хорижий тилларга бадиий таржима қила оладиган истеъдодлар бўй кўрсата бошлади. Шогирдларим Андижон давлат университети талабалари Дилафруз Саримсоқова ва Феруза Нажмиддинова америкалик адиба Ира Левиннинг «Сўнгги бўса» романини ўзбек тилига ўгиришди. Бундай ёшларнинг маҳоратлари янада ошишига кўмак бериб, бой адабий меросимиздан энг сара намуналарни она тилимиздан бевосита хорижий тилларга таржима қилишга йўналтириш зарур.

Бегойим ХОЛБЕКОВА

Ҳикоя

О.ГЕНРИ

СЎНГГИ БАРГ

Икки дугона — Суе ва Жонси Нью-Йоркда яшашади. Суе Жонсига қараганда ёши каттароқ. Жонсининг жуссаси кичкина, қарашлари ўйчан, кўзлари катта-катта, сочлари узун, қорачадан келган. Иккиси ҳам санъат, мусиқа, шеърият шайдоси. Орзу қилишни, биргаликда хаёл суришни ёқтиришади. Бири рассом, бири артист бўлишга қарор қилган.

Куз кунларининг бирида Жонси касал бўлиб қолди. Уни иситма тутар, аъзои бадани титрарди. Бир ҳафтагача ўрнидан турмай ётди.

Бир куни доктор Суега: «Мен сен билан гаплашмоқчиман, даҳлизга чиқайлик», деди. Сўнг унга: «Суе, дугонангнинг аҳволи оғир. Дори-дармонлар ёрдам бермаяпти. У тушкунликка тушган. Сенинг ёрдаминг керак», — деди.

Суе хонага кирди. Жонси деразадан ташқарига, рўпарасидаги кулранг деворли уйга қараб ётарди. Уни ҳеч нарса қизиқтирмас, ҳеч нарса демас, кун сайин кўзларидаги умид учқунлари сўниб бормоқда эди.

— Доктор кўпроқ шўрва, илиқ сут ичишинг, мевалардан ейишинг кераклигини айтди, — деди Суе.

Лекин Жонси уни эшитмади, лаблари пичирлади: «Ўн икки», «Ўн бир», «Ўн, тўққиз...».

Суе дугонаси ниманидир санаётганини англади. У деразадан ташқарига қаради, лекин у ерда ҳеч нарсани кўрмади. Ташқарида боғ ва тош девор бор. Дарахтлардан эса сариқ ва жигарранг барглар тўкиляпти.

— Саккиз, — деди Жонси. — Уч кун илгари юзтача эди, мен уларни санай олмасдим. Аммо ҳозир кўряпман, саккизта қолди.

— Саккизта?.. Нима саккизта?..

— Барглар... печакгул баргларини санаяпман. Қачон сўнгги барг узилса, менинг жоним ҳам узилади.

— Унақа дема. Сен тезда тузалиб кетасан, Жонси. Илтимос, шу барглар ҳақида ўйламасликка ҳаракат қил. Агар чизган расмларимни сота олсам, сенга яхши мевалар олиб келаман.

— Йўқ, овора бўлма, барибир емайман, — деди Жонси. — Ўйлашни ҳам, кутишни ҳам хоҳламайман, фақат ўлишни истайман.

— Жонси, илтимос, унақа дема.

— Мен биламан, Суе. Қачон сўнгги барг узилса, жоним ҳам узилишини биламан.

Суе ҳеч нарса демади. У йўлакка чиқдию йиғлаб юборди. Унинг йиғлаганини кекса Берман кўриб қолди.

Қиз Берманга Жонси ҳақида сўзлаб берди. Берман ҳам камбағал. У машҳур рассом бўлмоқчи эди. Аммо қирқ йил ўтибдики, орзуси ушалмади. Ҳозир олтмиш ёшда. Баъзида расмларни сотиб кун кўради, ҳеч пули кўпаймаган. У Суе ва Жонсини яхши кўрарди. Уларга ёрдам бергиси келди ва "Мен унга шоҳ асаримни туҳфа этаман", — дея қарор қилди. Сўнг у бемор ётган хонага йўл олди.

— У бетоб, — деди Суе йўл-йўлакай рассомга уқтириб. — Ҳали ўзига келгани йўқ. Аҳволи оғир. У тугаб бораётган печакгул баргларни санаяпти. Қачон сўнгги барг узилса, мен ҳам ўламан, деб ўйлаяпти.

Суе ва Берман хонага кирганларида Жонси ухлаб ётарди. Берман печакгулга тикилиб қолди ва ҳеч нарса демай, чиқиб кетди.

Тун бўйи ёмғир ёғди, кучли шамол турди. Суе ухлаётган Жонсига яқинроқ ўтирди, у тонгга қадар ухламай чиққанди. Жонси кўзини очгач, деразадан ташқарига қаради ва биттагина печакгул қолганини кўрди.

— Бу сўнггиси, — деди Жонси. — Кечаси қаттиқ шамол бўлганди, лекин у нимагадир узилиб кетмади. Менинг умрим тугашига оз қолди. У барибир узилади.

— Оҳ, Жонси, — деди Суе. — Мен сенсиз нима қиламан?

Аммо Жонси индамади. Оҳиста хўрсиниб қўйди. Кун секин ўтарди. Ҳар дақиқа бир соатдек. Кун ботгач, яна шамол бошланди. Тун бўйи ёмғир ёғди, эрталаб иккала қиз деразадан ташқарига қарашди. Барг ҳамон ўз жойида эди!

Жонси узоқ тикилди.

— Мен туни билан шамол товушини эшитдим, аммо у узилмабди. Қара, бу сўнгги барг менинг ҳаётим учун курашаётганга ўхшайди, — деди сўнг Суега қараб.

Тушдан сўнг доктор келди.

— Жонси, агар соғлиғинг учун қаттиқ курашсанг, ютасан — деди доктор. — Мен ҳозир бир рассомнинг олдидан келаяпман. Унинг исми — Берман. У кексайиб қолган бўлса-да, эртанги кунга умид билан яшашга ўргатди мени. Сен ҳам шу йўлни танлашингни истардим,

Бир неча кундан кейин Жонсини кўргани келган Суе:

— Мен сенга ҳозир бир нарса айтаман, — деди. — Жаноб Берман бугун касалхонада вафот этибди. Унинг хонасида сариқ ва яшил рангдаги печакгул тасвирларини кўрдим. Ўша қоронғу тунда Берман деворга печакгул расмини чизган экан. Бу сўнгги барг — унинг шоҳ асари! Бу асарни у сенга бағишлаган.

Суе қўлини Жонсига узатди. Жонси ўрнидан турди ва деразадан ташқарига тикилди. Дераза ортида эса янги тонг ёришиб келаётган эди.

Инглиз тилидан **Зуҳра АСҚАРОВА** таржимаси

«Ўзбекистон почтаси» ОАЖ
1992-2010 йилларда чиқарилган Ўзбекистон почта маркалари, блок ва кичик варақларининг мавзули ва йиллик тўпламлари кляссер ва буклетларда сотувда мавжуд.
Сайт: www.pochta.uz ; e-mail: oao@post.uz

Суҳбатдошимиз — “Сайқал” ансамбли созандаси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Абдураҳмон Холтожиев. Мазкур ансамбл Жанубий Корея республикасининг Ёсу (Yeosu-city) шаҳрида бўлиб ўтган “Дунё усталари — 2010” (World Masters Festival 2010) фестивалида қатнашиб, унинг сертификатини қўлга киритиб қайтди

Эътироф

КЎНГИЛЛАРНИ РОМ ЭТГАН “САЙҚАЛ”

— Абдураҳмон ака, якунланаётган йилимиз «Сайқал» ансамбли учун омад олиб келибди-да...

— Ҳа, йил якунидан жамоамиз мамнун. Нуфузли халқаро фестивалда эътирофга сазовор бўлиш ансамблимизни янги ижодий изланишларга руҳлантирди. Мақтанишга йўймангу эллик тўрт давлатдан келган қатнашчилар ичида фестивалнинг финал қисмига йўлланмани қўлга киритишнинг ўзи бўлмади. Танбур, най, ғижжак каби миллий созларимиз нималарга қодир эканини намойиш қила олдик. Ҳакамлар ҳайъати ҳам, бошқа қатнашчилару кореялик томошабинлар ҳам мухлисимизга айланиб қолишди.

Кореяликлар ўзларининг мумтоз мусиқаларини ҳам ижро этиб бера оласизларми, деб сўрашди. Ансамблимиз продюсери Исроил Ғуломов корейс мусиқасини ўрганиб чиқишимиз учун 2-3 соат вақт зарурлигини таъкидлаганида, бундай қисқа муддат ичида улгуролмаслигимизни айтишди. Кечки концерт дастурига корейс мумтоз куйларидан иккитасини тайёрладик. Ўша куни ўзбекнинг ўзи каби содда, аммо дунёда тенги йўқ созларидан таралаётган корейс мумтоз куйларини тинглаган томошабинлар ҳайратини яшира олишмади. Залдаги мухлислар, иштирокчилар, ҳатто ҳайъат аъзолари ҳам корейс мумтоз мусиқасига қўшиқ билан жўр бўлди.

— Жамоа аъзолари билан таништирсангиз?

— 2007 йили Бадиий жамоалар ижодий бирлашмаси таркибида фаолият бошлаган жамоамиз бешта элга таниқли созандадан иборат. Найчи, Ўзбекистон халқ артисти Абдулаҳад Абдурашидов, доирачи Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Дилмурод Исломов, ғижжакчи Саидмурод Аброров, танбурчи Ўктам Расуловни юртимизда танимайдиган одам йўқ, десам муболаға бўлмас. Жанубий Кореядаги чиқишларимиз муваффақиятида ҳам Абдулаҳад Абдурашидов ва Дилмурод Исломовнинг алоҳида ўрни бор. Абдулаҳад ака най чалганида бутун зал маҳлиё бўлиб қолди. Дилмурод ака доирасининг жаранги фестивалга кўтаринки руҳ бағишлади.

Бизнинг асосий мақсадимиз ўзбек мумтоз мусиқаларининг унутилган ва унутилиб бораётган вариантларини тиклаш. Масалан, илмий-бадиий манбаларда кўрсатилишича, биргина «Тановар»нинг 18 хили мавжуд. Бизгача унинг 12-14 хили етиб келган. Ёки ўзбек санъатининг “ая”си Лутфихоним Саримсоқова ижросидаги, унутилиб кетган «Алла» ашуласи мусиқасини қайта сайқаллаб, мусиқа хазинамизга қўшдик. Ҳозир ансамблимиз хазинасида 80 га яқин куй-қўшиқ мавжуд.

— Қайси хорижий мамлакатларда ижодий сафарда бўлдингиз?

— Фаолият бошлаганимизга тўрт йилча бўлганига қарамай, ижодий гуруҳимиз Бадиий жамоалар ижодий бирлашмаси билан биргаликда Германия, Белгия, Голландия, Малайзия, Швецария, Греция, Чехия ва Кореяда сафарда бўлиб қайтди. Ҳар бир давлатга бориб санъатимизни намойиш қилишдан аввал юртимизнинг жаннатмонад шаҳарлари, зиёратгоҳ жойлари ва меъморий обидалари ҳақидаги тарихий, бадиий-ҳужжатли мусиқий филмларни кўрсатамиз. Бу эса томошабинларнинг юртимизга қизиқишини янада оширади.

— Мухлисларга Янги йилда қандай тилакларингиз бор?

— Янги йилда барча юртдошларимизни яхши кайфият, соғлиқ ва омад тарк этмасин. Юртимиз доимо тинч, дастурхонимиз тўкин бўлсин. Биз санъаткорлар куй-қўшиқларимиз билан эл хизматида бўлайлик.

Дилдора РИЗАЕВА
суҳбатлашди

ИНТИЛИБ ЯШАЙМАН

Сулҳида Самарқанд шаҳрида зиёлилар оиласида дунёга келган. Санъатга бўлган ихлоси уни Тошкент маданият коллежига етаклади. Ўқув даргоҳи саҳнасида илк бор “Остона” асарида она ролини маҳорат билан ижро этди. Кейин ёш актриса Абдулҳамид Мажидий номидаги Каттақўрғон театри саҳнасида фаолиятини давом эттирди. У баъзида сочларига қизил тасма боғлаб, саҳнада пилдираб юрган қизалоқ образини яратса, баъзида қалби меҳрга тўла она сиймосида гавдаланарди. Бу даргоҳда М.Каримнинг “Ой тутилган тунда” асарида Забаржад, Панчо Панчовнинг “Тўрт эгизак” спектаклида Бонка образларини яратди. Шундан кейин Юсуфжон қизиқ Шакаржонов номидаги Фарғона вилоят театрида Ҳамзанинг “Тошкентга саёҳат” асаридаги кичик масхарабоз, “Зумрад ва Қиммат” эртак-спектаклида Зумрад ва бошқа қатор спектаклларда ранг-баранг ролларни ижро этиб мухлислар эътиборига тушди.

Сулҳида Парпиева бугун республика Ёш томошабинлар театрининг етакчи актрисаларидан бири. “Алпомиш” спектаклидаги Ойбарчин, “Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам”даги Шоҳсанам, “Осмондан танга ёққан кун” эртак-спектаклида Мўмина, “Наврўз ва бойчечак”да Бойчечак, “Чўп қўғирчоқ” асарида Нозибону ва бошқа образлари орқали мухлислар орттирган. Актрисага дастлабки саволимиз унинг ҳаётида театрнинг ўрни ҳақида бўлди.

— Саҳнада рол ижро этаётган пайтимда энг яқин кишим — падари бузрукворимдан айрилиб қолганим ҳақидаги хабарни эшитдим, — дея сокин сўз бошлади қаҳрамонимиз. — Бир зумда етимлик юки елкамга тушиб, ғариб бўлиб қолдим. Отамни сўнгги манзилга кузатишга кечикиб бордим. Кейин бирин-кетин зориқиб кутган фарзандимдан, турмуш ўртоғимдан айрилдим. Дардимни ичимга ютдим. Шу воқеалардан сўнг қоғозга шеърий сатрлар қуюлиб кела бошлади. Лекин асосий суянчим театр бўлди. Саҳна мени ҳаётга қайтарди. Театр дардларим, орзуларим, қувончларим қасрига айланди. Унинг бағрида улғаювчи қаҳрамонларим қиёфасида саҳнадан туриб орзу-армонларимни, шодлигимни томошабин билан бўлишаман. Ёлғизлигимни ҳис қилган чоғларимда театр саҳнасининг кўз илғамас сеҳрига суянаман, ундан илҳомланиб, ҳаётимни давом эттириш учун мадад оламан. Хуллас, театр мен учун ҳаёт манбаи.

— Саҳна ҳаётининг ўзига хос жиҳатлари ҳақида фикрингиз? Саҳнада ўйнаган ролларингиздан қониқасизми?

— Саҳна ҳаётининг ўзига хос жиҳати шуки, бу ерда сиз ёнингиздаги партнёрга ипсиз боғлиқсиз. Шунинг учун театрда ички адоват билан яшаб бўлмайди. Ёнингиздаги партнёр сизга фақат ҳамкасб эмас. У саҳнадаги ҳаётингизда отаонангиз ёки фарзандингиз эканига томошабинни ишонтириш керак. Бунинг учун саҳнада бирга рол ўйнаётган барча актёрлар бир-бирига хайриҳоҳ бўлиши лозим. Томошабинни сохталик билан алдаб бўлмайди.

Агар актёр томошабинни ўз дунёсига етаклаб киролса, саҳнада мўъжизалар яратолса, у буни ҳеч қачон унутмайди. Саҳна мухлисни оҳанрабодек ўзига тортаверади. Айниқса, бизнинг театримиз ёш томошабин учун жуда катта сеҳрли дунё бўлиши керак. Агар ота-оналар лоақал йилда икки марта фарзандларини етаклаб театримизга келсалар, демак, маълум маънода олдимизга қўйган вазифани бажарган бўламиз.

Учрашув

Айнан ўз ижодим ҳақида гапирадиган бўлсам, ўйнаётган ролларимнинг ҳаммасидан кўнглим тўлган, десам ёлғон бўлади. Лекин ҳамиша ўзимга берилган образга бор меҳримни беришга ҳаракат қиламан. Эҳтимол, кўнглимдаги роллар ҳали олдиндадир. Ҳар ҳолда, менга барча ролларим бирдек аҳамиятли.

— Сиз ёш болаларни ҳам, кекса онахонлар образини ҳам яратгансиз. Қайси бирини ижро этиш осон туюлади?

— Мен актёрман. Бизда қийин ёки осон деган ибора бўлиши мумкин эмас. Аммо мен учун ўша қизалоқ ёки кекса аёлнинг саҳнадаги ҳаёти катта аҳамиятга эга. Мен улар гапираётган сўзларнинг мазмуни билан ҳисоблашаман. Буни эмас, бошқасини ўйнайман, деёлмайман. Театрда ҳамма нарсани режиссёр ҳал қилади. Мен унинг иродасига бўйсунишга мажбурман.

Актёрлик жуда улуғ касб. Бизгача бу касбни шарафлаб, умрини бағишлаган буюк актёрлар жуда кўп ўтган. Том маънода актёр бўламан деган одам учун бу соҳанинг нонини ейиш осонмас. Яна шуниси ҳам борки, актёр билимли, соф қалбли, нисбатан чиройли, қаддиқомати расо, мафтункор овозга эга бўлиши керак. Буларнинг ҳаммаси бир инсонга бирданига берилиши кам учрайдиган ҳодиса...

Халқимиз меҳрини қозонган устоз актёр ва актрисалардан Лутфихоним Саримсоқова, Замира Ҳидоятова, Манзура Ҳамидова, Обид Толипов, Воҳид Қодиров ана шундай санъаткорлардан эди. Мен ҳам бор кучғайратимни, маҳоратимни улуғ устозлар каби халқимиз дилига ўрнашиб қоладиган образлар яратишга сафарбар этаман. Бунинг уддасидан қанчалик чиқаётганим томошабинга ҳавола.

— Ҳар қандай соҳада ҳам касбни мукаммал ўзлаштириш учун устознинг бўлгани яхши.

— Албатта. Театр ва кино санъати оламида марҳум Ҳамза Умаров ижодини ўзим учун маънавий мактаб деб биламан. У киши яратган, олтин тасмаларда сақланиб келаётган образларни кўрганимда, ёрқин овозларини тинглаганимда, қанчалик улуғ актёр бўлганини ҳис қиламан ва ҳайратланаман. Дўстим ҳамда устозим марҳум Фарҳод Аминовнинг ижод йўли мени ҳайратга солади. Халқимизнинг севимли актёри Афзал Рафиқов ижодидан илҳомланаман. Режиссёр Олимжон Салимовни ҳам устозим деб биламан.

— Орзу ва режаларингиз ҳақида гапириб берсангиз?

— Ортимда эслагулик бир из қолиши учун интилиб яшайман.

Муҳаббат ХЎЖАМУРОДОВА
суҳбатлашди

Бошланиши биринчи саҳифада.

ОПЕРА СЕҲРЛИ САНЪАТ

— Сиз ижод моҳиятини қандай тушунасиз?

— Оиламизда санъаткорлар йўқ. Аммо санъатвесарлар кўп. Ёшлигимдан мусиқа мактаблари, тўгаракларга қатнашиб келаман. Шунинг учун бўлса керак, ижод моҳиятини тушунишим ва ҳис қилишим ёшлик чоғларидан бошланган. Коллежда ҳам мусиқашунослик бўлимида ўқиганим боис кўплаб санъаткорларнинг асарларини ўрганиш орқали санъатга меҳр уйғонган. Ҳозир консерваторияда “Академик хонандалик” йўналиши бўйича таҳсил оламан. Ҳар ҳафта икки марта ўтказиладиган дарс машғулотларини интизорлик билан кутаётганимни сезаман, энди опера ҳаётим мазмунига айланаётганини англай бошлайман. Назария ва амалиёт уйғунлашган жойда ижод моҳияти мен учун бор бўй-бастини намоён қилади.

— Яқинда Озарбойжонда ўтказилган халқаро танловда қатнашиб келдингиз. Таассуротларингиз...

— Озарбойжон пойтахтида ўтказилган халқаро кўрик-танловда гуруҳимиз ёшлари билан қатнашдик. Ўзбек ёшлари куйлаган опера ижроларини тинглаб, “Сизнинг юртингизда ҳам италян мутахассислари яшайдими? Чунки ижро йўналишингиз ва усулингиз худди опера ватани бўлган италияликларнинг ижросига ўхшайди?” деб сўрашди. Шунда биз ғурурланиб, ўзимизнинг ўзбек педагогларидан дарс олганимизни айтганимизда ҳайратда қолишди. Дарҳақиқат, Ўзбекистон халқ артисти, профессор Исмоил Жалиловдек жонкуяр инсонлардан санъат сирларини ўрганяпмиз.

Санъатда “Belcanto” усули “чиройли ва гўзал куйлаш” маъносини англатиб, асосан, италиялик санъаткорлар фойдаланадиган услуб, йўналиш ҳисобланади. Ана шу сирли ижро усулини ўрганиш ва ижро эта олиш бироз мураккаб. Шу маънода, чет эллик ҳамкасбларимизнинг бизга берган саволи ниҳоятда ўринли эди.

Ҳозир кўпроқ жаҳон классик опера санъати намуналарини ўрганяпман. Сабаби, жаҳон саҳнасига чиққанингизда, ўзга юртдан келган санъаткорнинг ижросини тан олиш осон кечмайди, албатта. Асар юксак маҳорат ва дид билан куйлангандагина эътибор қозониш мумкин. Бунинг учун, аввало либреттоларни ўқиб, тушунишга ҳаракат қиламиз. Ўзбек тилидаги асарларни-ку тушунишга қийналмайсиз. Аммо бошқа тиллардаги либреттоларни тушуниш кўп меҳнат талаб этади. Бу асарларни ўрганиш учун исталган вақтда опера клавирлари — кутубхоналардан фойдаланиш йўлга қўйилган.

— Яратган образларингизнинг ижодий изланишларингизга таъсири қандай?

— Италян композитори Жузеппе Вердининг “Трубадур”, “Балмаскарад”, “Сицилия оқшоми” операларидан ариялар куйладим. Сулаймон Юдаковнинг “Майсаранинг иши” операсида Ойхон, “Зайнаб ва Омон”да Ҳулкар ролини ижро этдим. Мустафо Бафоевнинг “Муҳаббат” романсини куйлашга муваффақ бўлдим. Ўша дурдона асарлар кенг маънодаги ижод оғушига киришим учун замин ҳозирлади.

Масалан, Вердининг “Бал-маскарад” асари мазмунига кўра, салбий қаҳрамон Ричард дўстининг севгани Амилияга уйланиш пайида бўлади. Воқеалар давомида Амилия севган ёри Ринатони қутқариш учун қабристонга бориб, бир буюмни олиб келиши керак. Шунда уни чуқур қўрқув ва ваҳима босадики, бу ария асар хотимасини белгилаб, ижро учун титроқли овоз ва ўзига хос юз ифодалари талаб этилади, оркестр жўрлиги воқеани авжига чиқаради. Хавотирли мусиқа янграйди. Спектакл тугагач, тингловчилар ўзимизни худди ўша муҳитга тушиб қолгандай ҳис қилдик, дея фикр билдиришди. Опера хонандасининг маҳоратию ишонтириш санъати ҳам аслида шунда эканлигини илк бор англадим.

“Севилия сартароши” спектакли комедия жанрида яратилгани учун Розина исмли шўх ва қувноқ қиз образини яратдим. Амилия билан Розинани ўзаро қиёслаганда, бири — драматик, иккинчиси лирик образ. Одатда, опера хорида аёллар овози сопрано деб номланиб, у учта — лирик, драматик ва колоратура сопрано каби турларга бўлинади... Кўпгина тенгдошларимиз менинг овозим фақат лирик ёки фақат трагик роллар учун мос тушади, дейишади. Юқорида айтганим икки қаҳрамон турли жанрдаги асарлар таркибида бўлгани учун овозим барча турдаги ижро усулларига тўғри келаркан, деб ўйладим. Бу ўзимга бўлган ишонч ва қатъиятни янада оширади.

— Мусиқали драма йўналишида ижод қилаётган актёр ижроси билан опера йўналишида фаолият юритаётган санъаткорнинг фарқи қайси жиҳатларда намоён бўлади.

— Мусиқали драма операдан аввалроқ пайдо бўлган. Унда воқеалар суҳбат ва диалог тарзида ижро этилади. Опера спектаклида эса сюжет аксарият ҳолларда овоз ва унга жўр бўлувчи симфоник оркестр воситасида куйланади. Шунинг учун айтмоқчиманки, опера — мураккаб санъат. Ижро чоғида нафас олиш усуллари, нота ритмига мос оҳанг топиш, асардан романс, ариялар куйлаш қийинчиликлари кишидан катта масъулият, меҳнат талаб этади. Опера асосини нутқ эмас, овоз ташкил қилади. Бу эса ўзига хос қийинчилик билан амалга ошадиган жараён. Нью-Йорк шаҳрида санъаткорга катта мактаб вазифасини ўтовчи “Метрополитен-опера” театри бор. Унда махсус труппа мавжуд эмас. Дунёнинг кўплаб мамлакатларидан энг ноёб қобилиятга эга бўлган иштирокчилар ташриф буюриб, ўз овоз имкониятларини синовдан ўтказишади. Ижрочиларга саҳнада ҳеч қандай декорация ва фон, оркестр иштирокисиз опера куйлаш талаби қўйилади. Фақатгина овоз билан образ ярата олиш керак. Ўша овозда бутун сюжет изчиллиги мужассам бўлади. Келгусида ўзбек операсини “Метрополитан-опера”да намойиш этиш орзусидаман.

Гулноза АБДУСАТТОРОВА
ёзиб олди

РИГАЛИК СОЗАНДАЛАР КОНЦЕРТИ

Латвиянинг Рига шаҳридан келган машҳур Melo-M виолончелчилар учлиги пойтахтимизда концерт дастурини намойиш этди.

Ёш мусиқачи Каспарс Аузанс ташкил этган учлик таркибида Янис Спаулс ва Антонс Трацюкс фаолият юритади. Ансамбл репертуари ниҳоятда бой бўлиб, ундан поп ва рок мусиқаларидан тортиб, халқ ва классик мусиқаларгача ўрин олган. Саҳнага ҳақиқий учувчилар кийимида чиқувчи бу йигитларнинг илк албомлари “Дунё бўйлаб” деб номланган. Яъни улар учувчи сифатида ўз ҳаво кемаларида дунё тингловчиларини мусиқа оламида сайр қилдиришни мақсад қилиб олганлар.

“Биз ўзбек фортепиано, скрипка ва виолончел мактаблари ҳақида эшитгандик, — дейди ригалик йигитлар. — Консерваториядаги қўшма концерт дастурида ҳамкасбларимиз ижросини кўрдик, уларнинг маҳоратидан завқландик. Биз Ўзбекистон ва Тошкент ҳақида шу ерда туғилган, илк мусиқа сабоқларини шу ерда олган, ўз вақтида Растропович қўлида ўқиган устозимиз Пестелецдан кўп эшитгандик. Мана бугун эртаксимон юртингиздамиз. Ҳаммаси ҳайратланарли, одамни ўзига тортади. Айниқса, юртингиз одамлари самимий, очиққўнгил, меҳмондўст экан.

Яқин-ўртада репертуаримизда ўзбекча куйлар пайдо бўлса ажабмас. Оҳангларингиз одамни ўзига тортади. Умуман, бу жойлар биз ўрганиб қолган Европа колоритидан кескин фарқ қилади. Бу сафар биз учун янги йил совғаси бўлди. Ҳаммангизга янги йилда ўйлаган ниятларингиз амалга ошишини, мусиқа доим ҳамроҳингиз бўлишини тилаб қоламиз”.

Флора ФАХРУТДИНОВА

Санъатимиз фидойилари

ХОНАНДА ВА МУРАББИЙ

Матназар Худойназаровнинг номи мумтоз ва мақом ашулалари мухлислари орасида яхши таниш. У аслида дастлабки сабоқни академик хонандалик бўйича олган. Урганчдаги мусиқа билим юртида академик вокал синфида ўқиди. Кейин консерваторияда Ўзбекистон халқ артисти Насим Ҳошимов синфида академик вокал ижро йўлларини мукаммал ўрганди. Бу бўлимларда Европа овоз услублари ўргатилса-да, бизнинг миллий созларимиз билан таққослаган ҳолда билимларини мукаммаллаштиришга ҳаракат қилди. Ундан: “Нима учун академик вокал йўналишига хос белканто услубида куйламайсиз?” –деб сўраганимизда: “Бу овоз услуби билан миллий асарларимизни ижро этса бўлади, аммо худди сурнайда ижро қилинадиган “Хон чиқар” (Хоразм мақомларидан “Сақили Наво”) куйини тромбонда чалгандек бўлади”, деб жавоб берди. Дарҳақиқат, тромбонда сурнайга хос баъзи нола ва қочиримларни ишлатиш мумкин, лекин товуш асоси ва мелизматикаси мос келмайди.

Бу борада унинг қатъий фикри шундай: “Академик вокал йўналишидаги хонандалар ҳар хил машқлар орқали овоз имкониятларини кенгайтириши ва пишитиши мумкин, аммо бу йўналишда миллий асарларимизни куйлаш сунъий чиқиб қолади. Бундан ташқари, Европа асарларини бемалол белканто усулида куйлаш мумкин. Лекин бизнинг миллий куйлаш услубимизда Европага хос асарларни куйлаб бўлмайди”.

У даврларда анъанавий ижрочилик бўлими бўлмагани сабабли М. Худойназаров академик хонандалик йўналиши бўйича ўқиди. У ноёб драматик тенор овозга эга санъаткордир.

Матназар Худойназаров ўқишни тугатиб “Лазги” ансамблига яккахон хонанда сифатида ишга қабул қилинди. Кейин Ўзбекистон давлат филармониясида яккахон хонанда сифатида фаолият олиб борди.

1986 йилдан Маданият институтида талабаларга сабоқ берди. Бу ерда Гулора Раҳимова, Оролмирзо Сафаров, Карим Раҳмонов, Ўктам Аҳмедов, Собир Мўминов, Зариф Азизов, Анвар Ғаниев, Гулиммат Собиров, Дилшод Раҳмонов, Гулсара Ғоибова каби хонандаларга устозлик қилди.

Устознинг “Ҳожихон Болтаев”, “Санъат устози”, “Анъанавий яккахон қўшиқчилик”, “Сарви хиромоним менинг”, “Анъанавий ансамбл”, “Қалб наволари” каби китоблари шогирдлар тайёрлашда қўл келмоқда.

Матназар Худойназаров яхши хонанда ва созанда, меҳрибон устоз, фидойи тадқиқотчи ва бастакор ҳамдир. “Сарви хиромоним менинг” китобида устознинг ўзи басталаган асарларининг ноталари берилган. Бу асарлар шогирдлар томонидан ижро этиб келинмоқда.

Консерваториямиз профессори бўлган Матназар Худойназаров овоз созлаш бўйича етакчи мутахассислардан ҳисобланади. Хоразм мақомлари, Шашмақом ва Фарғона–Тошкент мақом йўлларининг билимдонларидан бири сифатида унутилган қадимий асарларни қайта тиклаб, шогирдларига ўргатаётганлиги эса ҳар қанча олқиш ва эътирофга сазовор.

Шавкат МАТЁҚУБОВ,
консерватория ўқитувчиси

РАНГЛАР ОЛАМИГА ОШНОЛИК

Тасвирий санъат оламига кириб келаётган ёшлар орасида иқтидорли ёш ижодкор Назокат Қосимова ҳам бор. Унинг нозик дид ва теран маъноларга йўғрилган асарлари томошабинни хаёлот оламига етаклайди. Рангтасвирнинг турли йўналишларида ўзини синаб кўраётган Назокат бу соҳадаги билимларини ошириш учун тинимсиз изланмоқда.

Бир неча йил аввал Самарқанд шаҳрида ўтказилган танловда илк бор ғолибликни қўлга киритган ёш рассом классик услубдаги суратлар чизишни ёқтиради. У пейзаж жанрига алоҳида эътибор қаратади. Табиат манзаралари акс этган “Гулсапсар”, “Гладиолуслар”, “Настарин” каби гуллар тасвири Назокатнинг ўсимликлар оламини нозик ҳис этишини кўрсатади.

Илк қадам

Ёш рассом Япония, Миср, Ҳиндистон, Россия ва Германияда ўтказилган танловларда муваффақиятли иштирок этди. 2002 йил халқаро танловда фахрий учинчи ўрин, 2003 йил “Ер куррасида тинчлик” республика бадиий кўрик-танлови дипломи ҳамда “Ватанимиз мангу яшасин” танловида халқаро маданият карвонсаройи дипломи билан тақдирланган.

Назокатнинг сўнгги йилларда яратган асарлари “Марказий Осиёда касб-ҳунар таълими” дастури бўйича ўтказилган “Ёш рассомлар” кўрик-танловида мутахассислар томонидан энг яхши санъат асари, дея баҳоланди.

Бугунги кунда республика рассомлик коллежида таҳсил олаётган ижодкорнинг орзулари катта. У миллий рассомлик анъаналарини чуқур ўрганиб, бадиий теранлик билан уйғунлашиб кетган мукаммал асарлар яратишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Дурдона ШАМСИЕВА

«Ўзбекистон почтаси» ОАЖ Корхона ва ташкилотларга КУРЬЕРЛИК хизматини таклиф этади. тел: 233-57-47; 236-09-21 Сайт: www.pochta.uz

Ҳажвия

ҲАЛИ БОПЛАЙДИ...

Муҳаммад ОЧИЛ

Жамол Жўшқин муҳаррир хонасига қуюндай бостириб кирди.

— Хўш-ш?! – деди қалин қошларининг ҳар бир мўйини игна қилиб. — Сўраш жоизми?! Не сабаб, каминага мукофот ёзилишида фаромушга йўл қўйилибди?! "Остонаи-таҳририят" тупроғини йигирма йилдан ошиқ ялаб келаётган мендай жафокаш журналист... Эҳм, қолаверса, жўшқин шоирга ҳурмат шуми?!

Муҳаррир "жафокаш журналист" ва "жўшқин шоир"га қараркан, мийиғида кулди.

— Ҳурматингиз бор! Аммо, узр... Бу сафар шундай бўлиб қолди.

Жамол Жўшқин тепакал бошини орқасига илкис ташлади.

— Нечун? Бу "ҳурматингиз"га хафа бўлдим, инчунун! Куни кеча келган мишиқи мухбирчаларга мукофот бору, бизга йўқми? Ўзингиз ҳам кўп йиллик... Ҳм, ҳалиги мозийга мансуб муҳаррирсиз. Шундай экан, ёдингизда бордир?! Бир пайтлар "Жамол Жўшқин бораяпти!" деган мужда тарқалгудек бўлса, туман ва хўжалик раҳбарлари йўлимга пешвоз чиқишиб "нон-туз" билан қарши олишарди. Ҳа, энди, қаламимиз қамчидек қарсиллаб...

— Яшанг! — муҳаррир суҳбатдошининг гапига тўсатдан банд ташлади. — Ҳақиқатан, бир пайтлар ўзингиз айтмоқчи жафокаш журналист ва жўшқин шоир эдингиз?! "Фельетон"ларингизда филнинг кучи бор эди! Шеърларингиз эса юракни жиззиллатарди... Аммо булар илгари эди! Ҳозир-чи?! Ўзингиз тан олиб айтинг, яқин беш-олти йил мобайнида ўқувчи ёдида қоладиган очеркми, лавҳами, лоақал тузуккина бирор мақола ёзганингизни эслай оласизми?! Илк шеърий тўпламингиз "Кўнгилдаги қиров"дан сўнг, нима бало, жўшқинлигингиз ҳам "қиров"дек эриб кетдими, дейман?! Қўлингизда тажриба ўтаб, "хат-савод" чиқарган "мишиқи мухбирчалар" эса... Хафа бўлмангу, ҳозир сиздан ўтиб кетишган! Ёки, дашномларим далил талаб қиладими? Хўш-ш...

...Жамол Жўшқин муҳаррир хонасидан дами чиққан пуфакдек бужмайиб чиқди. Тепакал боши, ажин омоч тортган манглайи, ҳатто қўш қават бағбақасигача бодраб чиққан тер доналарини гўштдор кафти билан сидираркан, норози оҳангда тўнғиллади.

— Йўқ! Ҳали оқшом чўккани йўқ! Жамол Жўшқиннинг офтоби уфқ ортига ботмаган! Шу таънадашномлар учун ёзиш қанақа эканлигини сенларга қайтадан кўрсатиб қўяман! Ҳа, ҳали қиров қўнмаган, ҳеч ким журъат қилмаган мавзуларда шундай қалам юритайки... Оғзиларинг нақ сабзи ўрадек ланг очилиб қолсин! Бўлди, қарорим қатъий, бугундан... Йўқ, эртадан бошлаб, Жамол Жўшқиннинг хобхонасидан энди хуррак эмас, фақат қаламнинг қиртиллашию қоғознинг шитирлаши эшитилади, холос!..

Эртаси куни эса — дам олиш куни эди.

— Айни маддао! – деди Жамол Жўшқин девордаги "тақвим" варағига қараб қўйганча, хомуза тортиб кўрпага кираркан. — Демак, бугун барвақт ётилиб, эрта қарға қағиллamasдан ёзув столига ўтирилади. Тушликкача тўрт қоғоз, кечки таомдан сўнг яна... Хўш, нима мавзуда ёзилади?! Бу ҳақда ҳам яхшиси эртага наҳорда мушоҳада юритилади...

Нияти барҳақ экан, дарҳақиқат эртаси каллаи-саҳарда кўз очишга тўғри келди.

— Тезроқ, тура қолинг! — шошилтирди хотини. — Ҳамсоялар кутиб қолишди...

Жамол Жўшқин елкасида тўн, бошида дўппи, дарвозани карахт тарзда очди. Кўрдики, остонасида бир эмас, беш-олтита қўни-қўшни қаторлашиб туришарди.

— Қани, — деди улар орасида кайвонироғи. — Қалпоқни тез шляпага алмаштириб чиқинг-чи! Ҳа, галстук тақиш ҳам эсдан чиқмасин?! Ҳар тугул шоир одамсиз... Маҳалла номидан сизга сўз-пўз ҳам тегиб қолиши мумкин. Хуллас, ҳув кунжакдаги магазинчи Мўмин мўйлов борку... Ўша наҳорги ошга айтган!

— Оббо! — манглайини тириштирди Жамол Жўшқин. – Режа барбод бўладиган бўлди-да! Бу Мўмин мўйлов шаҳардаги тўртта бойваччанинг биттаси. Тўй паловида битта гуруч, битта гўшт... бўлиши аниқ! Қолаверса, маҳалла-кўйчилик. Бормаса мана булар хафа бўлишади...

Жамол Жўшқин адашмаган экан. Лаган тўла "гумбаз"ли ош иштаҳа билан қулатилди. Тафт босдисига иккита седанали сўлқилдоқ нон нишолдага ботириб ейилиб, устидан тўрт чойнак чой симирилгач ниҳоят, нафс таскин топди.

— Ҳар ҳолда эрталабдан ёмон бўлмади! — мамнун ҳолда кекирди Жамол Жўшқин қўшнилар билан хайр-маъзур қиларкан. — Чунки ижод инсондан ҳамиша катта кучқувват талаб қилади! Энди столга ўтириб...

— Хў-ў, шоир! Кутавериб, кўзлар қорайиб кетди-ку?!

Таниш ҳирқироқ овоздан Жамол Жўшқин сергак тортди. Ўгирилиб қараса, дарвозаси тагида мактабдош жўраси Жомурод полвон машинасининг эшигини очиб манзират қилиб турибди.

— Ҳозир тўғри "мол бозор"га борамиз! – деди полвон салом-аликни насия қилиб. — Чунки сенгина қўй-қўзи ҳақида ёзавериб устаси фаранг бўлиб кетгансан. Хуллас, менга ҳам арзон, ҳам гўшти пичоққа илинадиган иккита қўчқор сотиб олишда кўмаклашасан! Ҳа, келинга учраб, вақтни бекорга ўлдирма. Рухсатини олганман...

Жамол Жўшқин икки ўт орасида қовриларди. Борса, турган гап чошгоҳгача ёзиладиган тўрт-беш варақ "сувга уриб" кетади. Бормаса, полвоннинг гапини ерда қолдириш киссага зарар! Жуда жўмардда қурғур! Қўли очиқ, дастурхони ҳамиша ёзиқ. "Еб кетарга" деб "қарз" бериб туриши-чи?! Шундай экан...

Бозордан қайтишаркан, қўш қўчқорнинг шох ташлаганча ирғишлашини кўриб полвоннинг кишти келди.

— Ўхў-ў! Айтдим-ку, мол танлашда сенга тараф йўқ, деб. Шундай экан, хизматингни... ювмасак, инсофдан бўлмас! Бир сихдан кабоб, а?!

Бироқ полвоннинг таъкидлашича, кабобни ҳеч қачон "етим" қилмаслик керак. Етим қилишмади... Бошланишида бош чайқаб, тайсаллаётган Жамол Жўшқин тўртинчи пиёладан сўнг ташаббусни ўз қўлига олди. Илҳоми тўсатдан қулф урди:

Йигит бўлсанг мустақил,

Кўп ноз қилмай, юзта қил...

Қалай!? Кел, шунинг учун оламиз... Йўқ, закускасига ўпишамиз! Оҳ-ҳ, оҳ-ҳ! Ана кўрдинг, ароқнинг заҳри кетди! Лекин, сенга бир сирни айтайми?! Менчи... Ҳали ҳаммасига кўрсатиб қўяман!

Полвон "сир"ни суриштириб ўтирмай, бош ирғаб қўя қолди.

— Розиман! Кўрсатиб қўй... Пулини мендан оласан!

— Йўқ! — Жамол Жўшқин илкис ўрнидан турди. — Яхшиси, мени тез уйимга етказ! Зарур юмушим бор. Бора солиб, уларга кўрсатиб... Йўқ, олдин мириқиб ухлайман. Кайфни қочириб, куч йиғиб, сўнгра боплайман!

Жамол Жўшқин ёстиқдан бош кўтарганда оқшом аллақачон чўкканди.

— Ҳали фурсат бор! — деди у бошини совуқ сувга чаяркан, ўзига-ўзи тасалли бериб. — Энди ҳеч нарсага алаҳсимай саҳарга қадар илҳом париси оғушида бўлади. Керак бўлса зўрлаб... ниятига эришади! Ана шундагина ҳаммасини боплайди...

Жамол Жўшқин ёзув столига ўтириб, қаламининг учини йўнаркан, яна қатъият билан такрорлади.

— Энди мени бу жойдан тўп отиб ҳам турғиза олишмайди! Ҳа, уларни бопла-а...

Шу аснода эшик тавақаси тарақлаб, хотинининг шодон кулгиси янгради.

— Айтдим-а, нега эрталабдан буён ўнг қовоғим учади! Яна денг билгандай, нўхат ивитиб қўйганимчи! Хўжайин, бир яйрайдиган бўлдингиз! Акам келдилар! Тезроқ чиқинг... Тағин?!

Жамол Жўшқин тагидан ток ургандек, беихтиёр туриб кетди. Ҳа! Бу илонбош қайноғасининг феълатвори ўта чарс. Ёлғондан қовоқ уйсанг, ростдан сўкиб юборади. Лекин, хотин хешнинг ҳотамтойлигию дангаллиги ҳам бор. Супрақоқдисининг қўлини ҳалоллаганда "Жиянга падарка!" деб катта бир новвосни етаклаб келганди. Шундай бўлгач, эркалиги ўзига ярашади-да! Эҳтимол, бугун шошиб, кўп ўтирмас...

Аммо, "эрка меҳмон" тун ярмидан оққандагина кетишга изн сўради.

— Бизга энди рухсат, куёв! Лекин бу сафар хурсанд қилмадинг... Илгари картадан "дурак", "бешкўтарар"ларни титиб ташлардинг. Бугун эса, хаёлинг ҳам жойида эмас?! Куёв дегани барибир "ёв" бўларканда-а?! Мазанг бўлмаса айт, дўхтир-сўхтирга кўрсатай! Яна бу кишим мухбир, таҳририятда ишлармиш?! Ҳе, ўша сени сийлаган...

Жамол Жўшқин изза бўлганча изига қайтди. Ижод столига эндигина ўтирган эдики, қўшни хонадан ўғлининг қийқириғи қулоғига урилди.

— Урра! Футбол... Чемпионлар лигаси!

Жамол Жўшқиннинг қўлидан қалами сирғалиб тушди.

— Ие?! Ахир, бу ўйинни икки ҳафтадан буён интиқ кутаётганди-ку?! Тўғри, футболни кўрмаслиги мумкин. Аммо, эртага ишхонага борганда, баҳс-мунозарага қатнаша олмай мум тишлаб ўтирадими? Унда спорт соҳаси билимдони сифатида орттирган обрўси нима бўлади?! Бор-йўғи, икки соат... Ана ундан кейин боплайди!

Аммо асосий вақтдаги ўйинда ҳисоб очилмади. Жамол Жўшқин бақиравериб, ёстиқни муштлайвериб толиқиб қолди. Шу боис қисқа танаффусда қисқагина тин олиш учун диванга бош қўйди-ю, у ёғини... Қанча муддат ўтди, эслолмайди, хотинининг қистови билан жойига ўтиб ётаркан, ғудранди.

— Бу сафар бўлмади! Лекин, албатта эртадан бошлаб... Ҳа, ҳали уларни шундай бопласинки!

Лаҳза ўтмай хобхона ларзага келди. Жамол Жўшқин хуррак отаётганди...

Соғлигинг — бойлигинг

УМРЗОҚЛИК СИРЛАРИ

Бугун Японияда ўртача умр кўриш даражаси дунё бўйича энг юқори саналиб, 81,25 ни ташкил этади. Французлар эса ўртача 77,7 йил яшайди ва Европадаги энг узоқ умр кўрувчи халқ ҳисобланади. Скандинавияда бу кўрсаткич — 75-78, Италияда — 77, Кубада эса 76 ёшни ташкил этади. Айни чоғда, ҳар бир халқнинг соғлом ва узоқ яшаш бўйича ўзларига хос сирлари ҳам кўп.

Шу нарса таажжублики, 1941 йилга қадар Японияда ўртача умр қирқ ёшдан ошмаган. Бироқ иккинчи жаҳон урушидан сўнг аҳвол ўзгарган. Бу мамлакатда денгизбўйи иқлими узоқ яшашнинг муҳим жиҳатларидан бири ҳисобланди. Негаки, денгиз ҳавоси организмга таъсир кўрсатадиган зарарли моддаларни тозалаб, қулай шароит яратади. Таомларда соя миқдори кўплиги эса юрак хасталикларининг олдини олиб, суякларни мустаҳкамлайди. Кўк чой модда алмашинувини яхшилайди. Денгиз маҳсулотлари (балиқ ва бошқа жониворлар, турли сув ўтлари) таркибида йод ва фторнинг кўплиги ҳам саломатликка ижобий таъсир кўрсатади. Маълумотларга кўра, мамлакат аҳолисининг атиги уч фоизигина ортиқча вазнга эга.

Соғлом ва узоқ яшаш учун японлардан кўк чой ичишни, соя ва пишган балиқни кўп истеъмол қилишни ўрганса бўлар экан. Французлар эса таомларни жуда кам истеъмол қилишади. Ҳатто ресторанларда косага солиб бериладиган бир кишилик овқат миқдори ҳам бошқа мамлакатлардагига қараганда анча кам. Бунинг устига таомни майда чайнаб, секин истеъмол қилиш урф бўлган. Айни чоғда, улар пишлоқ, қаймоқ, гўшт, ёғ, турли паштет ва винони хуш кўришади, шошилиб овқатланишга эса маданиятсизлик белгиси деб қарашади. Шошилмай овқатланиш туфайли бир ойда 4-5 килограмм ортиқча вазндан халос бўлиш ва организмни оз миқдордаги таомларга қаноат қилишга ўргатиш мумкин экан.

Скандинавияда қиш қаттиқ келади, ёз эса қисқа. Иқлим анча ноқулай ҳисобланади. Бироқ мамлакат аҳолиси ёғли балиқ гўштини кўп истеъмол қилади. Балиқ ёғи юрак, қон томирлар, бўғимларни ҳимоя қилиб, альцгеймер хасталигининг ривожланиш жараёнини сусайтиради. 1970-йилларнинг бошига қадар бу мамлакат аҳолиси юрак хасталиги билан боғлиқ ўлим ҳолатлари бўйича жаҳонда биринчи ўринда турарди. Тоза ҳавода жисмоний машқлар билан шуғулланиш тарғиботи кенг йўлга қўйилгач, аҳвол ўзгарди. Маълумотларга кўра, мамлакат аҳолисининг етмиш фоизи спорт билан фаол шуғулланади. Улардан кўп балиқ истеъмол қилиш ва спорт билан ёпиқ залларда эмас, очиқ ҳавода шуғулланишни ўрганса арзийди.

Итальянлар эса Европадаги энг кўп чекувчилардир. Шунга қарамай, Апеннин ярим оролида яшовчи бу халқ орасида юрак-қон томир ва саратон хасталиклари кам учрайди. Узоқ умр кўриш сирларини итальянлар мўътадил денгиз иқлими, аччиқ қизил қалампирни кўп истеъмол қилиш ҳамда оилавий-қариндошлик муносабатлари мустаҳкамлиги билан изоҳлайдилар. Улардан кенгфеълликни, яйраб яшаш, ишга мукка сидан кетмасликни ўрганиш мумкин.

Кубада асосий озиқ-овқат турлари талон орқали сотилади, одамлар энг ўткир сигараларни кўп чекишади, кофени литрлаб ичади. Шунга қарамай, аҳолининг ўртача умр кўриши юқори. Мамлакат соғликни сақлаш тизими самарали ишлайди. Кубаликлар ниҳоятда оптимист одамлар. Улардан депрессияларга берилмаслик ва омадсизликдан азият чекмасликни ўрганиш керак.

* * *

Борис Болотов ёши саксондан ошганига қарамай, соғлигидан шикоят қилмайди, хотираси мустаҳкам, ўзи бардам ва тетик. Шу сабабли ўзини ўсмирлардай енгил ҳис қилади. Унинг узоқ вақт соғлом, бардам ва бақувват яшашининг ўзига хос сирлари кўп. У уйида таркиби тўрт хил кучсиз кислотадан иборат вино тайёрлайди. Турли квaслар тайёрлаш ҳам унинг "хоббиси". Унинг фикрича, бу ичимликлар организмдаги вируслар, замбуруғлар ва бактерияларни ўлдиради. "Аъзои баданимдаги суяклар худди ёш болаларникидек эгилувчан. Наҳанг, осетра, камбала балиқлари, кальмарлар, агар бирорта йиртқич ҳамласига дуч келмаса, жуда узоқ яшайди. Англияда вазни ўн уч килограммлик камбала тутилганда унинг 850 йил яшагани аниқланган", дейди у.

Б. Болотовнинг фикрига кўра, одам танасидаги лимфалар ҳамиша тузга тўйинган бўлиши керак. Шунда биронта касаллик йўламайди, лимфалардаги тузнинг камайиши иммунитетнинг сусайишига олиб келади. Бироқ эътибор берадиган жиҳат шундаки, ўша тузлар таркиби кальцийсиз бўлиши керак. Шифокорлар кўпинча суякларни мустаҳкамлаш учун кальций қабул қилишни маслаҳат беришади. Тўғри, кальций суякни мустаҳкамлайди. Бироқ айни шу жараёнда тоғайлар ва қон ҳосил бўлувчи иликлар зиён кўради. Шуни ёддан чиқармангки, кальций миқдори ош тузида 17 фоиз, оддий сувда 15 фоиз, кўпгина дори-дармонлар таркибида эса 40 фоизни ташкил этади. Кальцийни меъёрдан ортиқ қабул қилиш туфайли биз ўз тоғайларимизни шикастлаб, қариликни яқинлаштирамиз.

Б. Болотов кўп йиллар шифохоналарда бўлиб, вафот этган кишиларнинг касаллик тарихини ўрганган ва турли хасталикдан кўз юмганларнинг аксарияти қонининг қуюқлашишидан қазо қилганига эътибор қаратган. Шунда одамлар хасталикдан эмас, кўпинча қонининг қуюқлашишидан ўлади, деган хулосага келган. Унинг ўзи эса организмидаги кальцийни муттасил равишда турли квaслар, винолар билан ювиб туради. Шу сабабли тоғайлари майин ва эгилувчан. У аъзои баданидаги кальцийсиз туз меъёрини сақлаш эвазига турли шишлар ва қоннинг қуюқлашиши олдини олишга ҳаракат қилади. Негаки, қоннинг қуюқлашиши ишқорий муҳитдагина рўй беради. Организм ҳар куни 500 грамм миқдорида ишқорий муҳитли ўлган тўқималарни ишлаб чиқаради. Радиация, нитратлар, заҳарли моддалар таъсирида зарарланган тўқималар ҳам ана шундай ортиқча чиқит бўлиб, улардан қутулиш учун организмга ҳар куни 8-9 литр меъда шираси (кучсиз кислоталар) зарур бўлади. Экологиядаги ўзгаришлар туфайли организм бундан камроқ миқдорда меъда шираси ишлаб чиқаради. Меъда шираси етишмаслиги туфайли организмдан чиқиб кета олмаган ортиқча чиқитлар шишларни ҳосил қилади.

Бунинг устига биз кўкатлар ва дори-дармонлар билан организмимизни янада ишқорлаймиз. Одам ичагининг узунлиги эчкиникидек 35 метр эмас, атиги беш метр холос. Шу сабабли ўтлар ичакларда ачиб улгурмайди. Бунда ачитилган карам, сабзи ва лавлаги истеъмол қилиш организмга ёрдам беради.

Қадимги мисрлик коҳинлар ва шифокорлар фиръавнларни туз сингдирилган папирус матосига ўраб қўйиш, тузламалар ва махсус таомлардан истеъмол қилдириш йўли билан яшартиришга муваффақ бўлишган. Бунинг устига мисрликлар замонавий тиббиётдан фарқли ўлароқ, хасталикнинг асоратини эмас, унинг сабабларини даволашда моҳир бўлишган.

"АиФ"нинг 47-сонидан.

"HUQUQ VA BURCH"

2010 ЙИЛ, 11-СОН

"Huquq va Burch" ижтимоий-ҳуқуқий журналининг ушбу сонида, мавзулар кўламига кўра, Конституциямизнинг 18 йиллигига бағишланган мақолалар етакчилик қилади. Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси Бўритош Мустафоевнинг "Ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятининг мустаҳкам асоси", Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди судьяси Узоқ Бозоровнинг "Конституция — фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликлари кафолати" номли мақолалари шулар жумласидандир.

Журнал саҳифаларини варақларкансиз, жамиятимиз, хусусан, қонунчиликдаги ислоҳотлар ҳамда уларга юртдошларимизнинг муносабати билан яқиндан танишасиз.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ўринбосари Ҳакимбой Ҳалимовнинг "Амнистия — либераллаштиришнинг муҳим бўғини", Олий Мажлис Сенати Ташқи сиёсат масалалари қўмитаси раиси Содиқ Сафоевнинг "Янги марраларнинг ишончли йўли" каби мақолалари муштарийларни қонунчилик жараёни ва ундаги ўзгаришлардан бохабар қилса, Олий хўжалик суди раисининг биринчи ўринбосари Нурмат Ахмановбилан суҳбат тадбиркорлар ҳуқуқларини кафолатлаш тизимини такомиллаштириш борасидаги хўжалик судларининг бугунги фаолияти билан яқиндан таништиради.

Профессор Насимхон Раҳмоновнинг "Нўм" битиги" мақоласи қадимги ёзма ёдгорликлар ҳақида ҳикоя қилса, сиёсий фанлар номзоди Шерзод Қудратхўжаев ўз мақоласида Интернетнинг ривожланиш босқичлари ва унинг замонавий таъсирлари тўғрисида мулоҳаза юритади.

Шунингдек, журналнинг ушбу сонида Адлия вазирлигининг Ҳуқуқий тарғибот ва ҳуқуқий таълим бошқармаси бошлиғи А.Очиловнинг "Ҳуқуқий маданият зарурати", Бош прокуратура ҳузуридаги СВОЖЖДЛҚК департаменти матбуот гуруҳи раҳбари Б.Ҳошимовнинг "Одам савдоси — трансмиллий жиноят" каби мақолалари ҳам эълон қилинган.

Тошкент шаҳар Миробод туман ҳокимлиги тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш бўлими томонидан 08.09.2005 йили № 001116-13 рақами билан рўйхатга олинган "ORZU MEBEL" ХК (ИНН 205808874) тугатилади. Эътирозлар икки ой давомида қабул қилинади. Тел: 291-14-92.

***

«ULUGBEK-XUMOYIDDIN QURILISH SERVIS» МЧЖ йўқолган бухгалтерия ҳужжатларини топган одамдан қайтариб беришни сўрайди: Тел:241-63-56. Мукофоти бор.

***

Сергели тумани БТИ томонидан Хан Анатолий номига берилган Сергели-4, 23-уй, 30-хонадонга тегишли йўқолган уй плани бекор қилинади.

***

ОАТБ "Ўзсаноатқурилишбанк" С.Раҳимов филиалининг ТХ-I ш №9037276 — 9037295 рақамли патталари йўқолгани сабабли бекор қилинади.

***

5.10.2005 йили МВ-I №0945878 рақами билан Хушвақтова Чарос Эркиновна номига берилган йўқолган меҳнат дафтарчаси бекор қилинади.

***

М.С.Турсунхўжаева номидаги тиббиёт билим юрти томонидан 1995 йили Гафурова Махмуда Махкамовна номига берилган №137504 рақамли йўқолган диплом бекор қилинади.

***

Тошкент шаҳар, Миробод туманидаги "ALIZODA" ХФ (ИНН 200518915) "ALIZODA" МЧЖ шаклида қайта ташкил этилганини маълум қилади. Тел: 769-00-22

***

Тошкент шаҳар, Юнусобод тумани тадбиркор субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекциясида рўйхатга олинган "ARRK AND PARTNERS" МЧЖ (ИНН 301571190) тугатилади. Эътирозлар икки ой давомида қабул қилинади. Тел: 995-37-22

***

С.Раҳимов туманидаги 2007-2008 йил 22-сонли умумтаълим мактаби томонидан Акбарова Дилрабо Асқар қизига берилган O"R №0922842 рақамли шаҳодатнома йўқолгани сабабли бекор қилинади.

***

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институти томонидан 1986 йили Хожиматов Ўлмасбой Якубович номига берилган МВ-I №066769 рақамли йўқолган диплом бекор қилинади.

***

Тошкент шаҳар Учтепа тумани ҳокимлигида рўйхатга олинган "TEMUR ADVOKAT" адвокатлик бюроси (код ОКПО 22103060) тугатилади. Эътирозлар эълон чиққан кундан бошлаб 2 ой давомида қабул қилинади. Тел: 743-50-06

***

Бектемир тумани БТИ томонидан Абдазов Абдиманон Абсалимович номига берилган Машарипов 2-проездида жойлашган 61-уй (Саман бозор кўча) уй плани йўқолгани сабабли бекор қилинади.

***

Хусусий тадбиркор Ашурова Мухабат Абдуллаевна номига берилган Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани Чорсу буюм бозори №78 дўконга тегишли ер участкасининг кадастр плани йўқолгани сабабли бекор қилинади.

***

Давлат мулк қўмитаси томонидан "ВИКТОРИЯ-ВИДЕО" МЧЖга 2003 йил 17 мартда берилган №296 (0020048) рақамли давлат ордери йўқолгани сабабли бекор қилинади

***

Сергели туманидаги "GALKON PLUS" МЧЖ (ИНН 205 66 02 36) Низом жамғармаси 32 955 000 сўмдан 6590000 сўмга камайганини маълум қилади.

Қорақалпоғистон Ёзувчилар уюшмаси, "Ижод" жамоат фонди, "Амударё" ва "Қарлиғач" журналлари жамоалари Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Пиримкул ҚОДИРОВнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия билдиради.

Бобур номидаги жамғарма Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Пиримкул ҚОДИРОВнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари, дўст-қадрдонларига чуқур ҳамдардлик изҳор қилади.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва "Ижод" жамоат фонди уюшма аъзоси Баҳром Рўзимуҳаммадга отаси

Худойберган РЎЗМЕТОВнинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

"Ўзбектеатр" бирлашмаси Андижон вилоят "Лола" қўғирчоқ театри директори Нозимжон Ашуровга онаси

ХОЛИСХОН ҳожи онанинг

вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: "ШАРҚ" НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
ҲОМИЙ: "МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ" АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91 Электрон манзилимиз:
Котибият — 233-49-93 info@uzas.uz
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 236-56-50 Санъат бўлими: 236-56-48
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 236-58-55 Назм ва наср бўлими: 236-58-55

Бош муҳаррир Саъдулла ҲАКИМ

Таҳририятга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.
Масъул котиб – Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир – Гулчеҳра УМАРОВА
Саҳифаловчи – Элёр МАҲМУДОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босишга топшириш вақти – 20.00. Босишга топширилди – 22.28

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0283-рақам билан рўйхатга олинган. А — 4184. Буюртма Г — 1148. Ҳажми — 5 босма табоқ. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 5

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.
СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН